

A Békési Kistérség Terület- és Gazdaságfejlesztési Programja

– Stratégiai és Operatív Program –

Készítette: Terra Stúdió Kft., 2005. június

Felülvizsgálat

Készítette: MTA RKK ATI Békéscsabai Osztálya

2009. november

Közreműködők:

Dr. Nagy Gábor, intézetvezető, tudományos főmunkatárs, témavezető

Dr. Nagy Erika, tudományos főmunkatárs (Üzleti szolgáltatások)

Dr. Kugler József, tudományos főmunkatárs (Turizmus)

Belanka Csaba István, PhD. hallgató, tudományos segédmunkatárs
(Agrár és Vidékfejlesztés)

Nagy Miklós, projektmenedzser, SZIE Gazdasági Főiskolai Kar, BSc
(Kérdőívezés, interjúzás)

Mihályi Klára, okleveles közgazdász (Kérdőívezés, interjúzás)

Vámosné Zöld Márta, technikai szerkesztő

Tartalom

Tartalom	3
Bevezetés	4
A SWOT, a problémafa és a célfa felülvizsgálata	5
Tervezési horizontális elvek	5
A SWOT-analízis	5
A Problémafa és a Célfa	5
A prioritás és programstruktúra felülvizsgálata.....	6
Prioritások	6
Intézkedések – Fejlesztési Programok.....	6
Az operatív programokhoz rendelt projektek megvalósulása, indokoltsága	10
1. prioritáshoz rendelt projektek	10
2. prioritáshoz rendelt projektek	15
3. prioritáshoz rendelt projektek	18
A DAOP RAT 2007-2008-as projektgyűjtésének megvalósulása és az azóta ismertté vált fejlesztési elképzelések összegzése.....	21
A vállalkozói lekérdezésekből leszűrhető fejlesztési tapasztalatok.....	23
Programstruktúra.....	25
Változtatási javaslatok a jelenlegi intézkedések struktúráján, tartalmán	25

Bevezetés

2008 január 1-től a Békési Többcélú Térségi Társulásban részt vevő települések köre számottevően megváltozott. A korábbi (2003-tól működő) társulásból Gyomaendrőd és Hunya kivált, s a Szarvasi Kistérséghez csatlakozott, illetve tért vissza, hiszen a korábbi évtized során, folyamatosan a Szarvas központtal felálló kistérségek munkájában vettek részt. Dobox nagyközség viszont, mely 2003-ban az akkor létrejött Békéscsabai kistérségnek volt tagja az új térstruktúrában a Békési Kistérség keretei között látta további fejlődésének zálogát.

A tagok körének jelentős változása mellett a hatályos programdokumentum felülvizsgálatát indokolta, hogy a hatályba lépés óta eltelt négy év, mely stratégiai program esetében fêlidôs, operatív program esetében pedig teljeskörű felülvizsgálatot és áttekintést, szükség esetén újratervezést is igényel.

A Békési Többcélú Térségi Társulás Tanácsa úgy döntött, hogy a felülvizsgálatot még 2009 év folyamán elvégezteti. Az időbeli határ meghúzását alátámasztotta, hogy az Európai Unió finanszírozási ciklus (2007-2013) időkeretéhez igazodó nemzeti fejlesztési terv (ÚMFT), az ennek keretébe illeszkedő regionális operatív program (DAOP), valamint az ebből lebontott első regionális akcióterv (RAT 2007-2008) kezdeti tapasztalatait már át lehet tekinteni és értékelni lehet. Ugyanakkor, a regionális és országos pályázatokhoz, fejlesztési prioritásokhoz rendelt indikatív forrásmegoszlás alapján, valamint a szakértői értékelések nyomán azt valószínűsíthetjük, hogy az EU támogatással induló pályázati kiírások 2010 folyamán fognak tetôzni, s 2012-2013-ban már csak minimális új, illetve a korábbi évekről visszamaradt, fel nem használt források kapcsán lehet csak számítani új, ám a korábbi évekhez mérten jóval szerényebb támogatási és fejlesztési eszközök megjelenésére. Ahhoz, hogy a kistérség önkormányzatai, vállalkozásai és intézményei sikeresek legyenek a külső források bevonásában a következô évek során is, egy megújított programdokumentumra lesz szükség.

A SWOT, a problémafa és a célfa felülvizsgálata

Tervezési horizontális elvek

A térség sajátos vonásai közül a Terra Studio által készített dokumentum négy elemet emelt ki, illetve alkalmazott horizontális fejlesztési elvként a tervezési folyamat és az egyeztetési fázis során:

1. A **környezeti fenntarthatóság** elvét;
2. A **gazdasági versenyképesség** erősítésének szükségességét;
3. A térség települési struktúrájából következő többközpontúságra alapozó **decentralizáció** elvét;
4. A fejlesztés célcsoportjain belül, és között erősítendő **partnerség** elvét.

Az elvek alkalmazása során a decentralizáció megvalósítása kapcsán láttunk ellentmondást. Az alapprobléma a fogalomhasználattal van, hiszen a mikro-térségi központok szerepének felismerése és ezek hangsúlyos megjelenítése a dokumentumban korrekt. A decentralizáció helyett a szakmai közösségben a **dekoncentráció** a pontosabb megfogalmazás, mely a funkciók egy helyett több, de nem minden település egyaránt érintő, a meglévő térstruktúra csomópontjaira építkező tervezési elvet jelent.

A SWOT-analízis

Az **erősségek** közül át kell gondolni a térség vasúti elérhetőségének kedvező értékelését. A térség területének változása azt eredményezte, hogy a kilenc település közül már csupán hármat érint a 120-as számú vasúti fővonal, ezek közül Mezőberény és Murony állomások szerepe a jelentősebb, de számottevő raktár és logisztikai kapacitás egyetlen esetben sem épült rá a vasútra.

Problémás az agráriumban működő integrátorok egyértelmű pozitív megítélése. Egyes alágakban a szerepük kedvező, valódi szervező feladatot látnak el, de több esetben ez a szerep eltűnt, sokszor az integrátor céggel egyetemben.

A **gyengeségek** közül a települések közötti együttműködések negatív megítélésére vonatkozó kitévelt célszerű volna árnyalni. A többcélú társulások, a közös fejlesztési akciók inkább azt jelzik, hogy a közös érdekek felismerése megtörtént, s ennek már vannak érzékelhető eredményei.

A **lehetőségek** kapcsán kevés szó esik a külső fejlesztési forrásokról, melyek bevonhatóak volnának a térség fejlődésének felgyorsításába. Ezt célszerű pótolni, úgy az Uniós, mint a hazai és regionális eszközökre való utalással.

A **veszélyek** sorából – érthető módon – hiányzik a globális és hazai gazdasági válság kedvezőtlen hatásainak említése. Ezzel a realitással azonban a következő évek fejlesztéseinél még számolni kell.

A Problémafa és a Célfa

A **Problémafa** kiemelten foglalkozik a képzettségi gondokkal, melyre a SWOT nem tér ki (Gyengeségek). A kettő közötti összhang megteremtése szükséges.

Kitérnek az intézményi, ellátási feladatok térségi szintű, nem kielégítő szervezetségére. E területen az utóbbi években volt előrelépés, itt a megfogalmazás árnyalása szükséges.

A prioritás és programstruktúra felülvizsgálata

Prioritások

A koncepció három prioritása:

- A térségi gazdaság szerkezet átalakulása és a gazdasági infrastruktúra fejlesztése – 8 nevesített intézkedés ;
- A lakosság képzettségi színvonalának növelése és életminőségének javítása – 5 nevesített intézkedés;
- A települések térségi szintű kohéziójának erősítése – 5 nevesített intézkedés.

A prioritások indokoltsága korrekt, jól csatol vissza a SWOT, valamint a Problémafa megállapításaihoz, ugyanakkor túl is mutat azokon. A felsorolt hiányosságok közül az **inkubátorház** helyi indulása kapcsán Békés városban történtek előrelépések, itt kisebb korrekció szükséges a szövegben.

A képzési szűk keresztmetszetek között hangsúlyosan kellene említeni az **informatikai** alapvető **képességek** elsajátítását célzó programokat, tanfolyamokat, úgy a felnőtt, mint a hátrányos helyzetű gyermekkorú népesség körében.

A kohézió fejlesztése kapcsán a **Társulás munkaszervezetének** kialakítása megtörtént, ebben a formájában a prioritás indoklásához a továbbiakban nem szükséges említeni. Hasonlóan már nem a **honlap** kialakítása, hanem **feltöltése és karbantartása**, rendszeres frissítése a kitűzhető cél. Az informatikai infrastruktúra térségi szintű fejlesztése megtörtént, itt a szolgáltatásokkal való feltöltés (**e-szolgáltatás, e-ügyintézés, e-önkormányzás**), illetve a használat intenzitása a legfontosabb feladat. A térségi szintű **intézményfenntartás** és **funkciómegosztás** területén zömében a meglévő kezdeményezések és kialakított gyakorlat fenntartása és elmélyítése a térségi kohézió erősítésének záloga. (E helyt nem térünk ki az önkormányzati finanszírozás, a normatívák problémájára, mert azt alapvetően nem térségi kompetenciának tekintjük!)

Intézkedések – Fejlesztési Programok

1.1. A térségre jellemző gazdasági imázs kiépítése:

A támogatható tevékenységek közül a **térségi marketing stratégia** kialakítása – részben a szervezeti átalakulás (települések cserélődése) egyelőre lekerült a napirendről. Ezzel a dokumentummal valóban célszerű volna megvárni a térséget alkotó települési kör stabilizálódását, legalább a kistérségi rendszer következő felülvizsgálatát.

A **marketing eszközök alkalmazása** a program tartalma alapján megindult, ennek új lendületet kell adni, célcsoportra, illetve a helyi gazdaság ágazataira fókuszáló kiadványok, honlap-tartalmak fejlesztésével.

1.2. Zöld és barnamezős beruházások feltételének javítása:

Települési szinten 2005-ből való az utolsó **területi kataszter**, ennek megújítása sürgős és aktuális feladat. Egyes településekben rendelkezésre áll a befektetési

ingatlan adatbázis, világos elképzelésekkel a kívánatos hasznosítási irány(ok)ra, más esetben ilyen lista nincs, vagy nem karbantartott. A folyamatos aktualizálást konkretizálni kell, nagyjából éves periódusú felülvizsgálatot célszerű beleépíteni. A frissített adatokat az ITDH felé elérhetővé kell tenni.

Területi értékesítési stratégia nem készült, fontossága kérdéses. Célszerűbb volna, ha a települési szinten létezne ilyen stratégia, pl. egy „Ciklusterv” részeként, melyet a Társulás többi tagja megismerhetne, s kölcsönösen egyeztetni lehetne az elképzeléseket.

1.3. A gazdasági szolgáltató infrastruktúra fejlesztése:

Inkubátorház, illetve inkubációt támogató struktúrák Békésen és Mezőberényben is felálltak, szolgáltatási körük most formálódik. A cél már nem a létrehozás, hanem a feltöltés vállalkozókkal, egy fokozatosan bővülő céges partneri kör elérése és aktivizálása, a szolgáltatások folyamatos bővítése, színvonalának magas szinten tartása mellett.

Agro-park kialakítása megtörtént Békésen, funkciókkal feltöltése most folyik.

A vállalkozások működését segítő szolgáltatások egy létesítményben történő koncentrálása véleményünk szerint hibás koncepción alapul, s nem veszi kellőképpen figyelembe a térség többcentrumú jellegét. Ezt a feladatot térségi szinten, illetve a mikro-térségi központokban már működő szervezetek látják el. A cél a kisebb települések cégeinek „helyzetbe hozása”, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségének biztosítása, pl. a térségi informatikai hálózat felhasználásával.

Vállalkozói fórumok, tájékoztató előadások szervezése, információcsere lehetőségének megteremtése folyamatosan zajlott, zajlik, de többnyire települési, kisebb részben kistérségi szervezésben. A változó jogszabályi, támogatási környezet a tevékenység fenntartását folyamatosan szükségessé teszi.

1.4. A mezőgazdaság termékszerkezetének átalakítása

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

1.5. A mezőgazdaság szervezeti hátterének térségi szintű modernizálása

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

1.6. Öko-gazdálkodás terjesztése és szervezeti kereteinek fejlesztése

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

1.7. Megújuló energiaforrások komplex hasznosítása

A program indokoltságában leírtak, illetve a tartalmi kifejtésben sorra vett lehetőségek és a támogatható tevékenységek köre nincs összhangban. A **hatástanulmány készítése** mellett a dokumentum csak a **termálvíz-vagyon hasznosítását** emeli ki, mint lehetőséget. Célszerű volna a támogatható tevékenységek körét a szoláris (nap-)energia, a biomassza felhasználás, valamint a szélenergia körével bővíteni. Utóbbi esetében jelezve, hogy csak a főhatóság által

leszerződött, a termelt energiameennyiség átvételét garantáló szerződés esetében nyílik érdemi beruházási lehetőség.

1.8. A turizmus térségi szintű infrastrukturális és szervezeti fejlesztése

Ezzel a témával a Turisztikai Fejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

2.1. Térségi munkaügyi együttműködés kialakítása

A *térség munkaerő képzésben érdekelt szereplői közötti párbeszéd* megindult. E tevékenység csak megváltozott tartalommal (pl. rendszeres fórumok a képzők, illetve a képzők és vállalkozások; a térségi határokon kívüli, de a térség középiskolás korosztályának szakmai képzésében szerepet játszó intézmények bevonása az egyeztetési és konzultációs folyamatba) továbbra is támogatható.

A *piac igényeihez igazodó rugalmas szakképzési struktúra kialakítása* elindult, de a piac változó igényei miatt a folyamatot továbbra is fenn kell tartani.

2.2. Az alapképzettség szintjének növelése – az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása

A *felnőttképzés infrastrukturális hátterének javítása* folyamatos cél, de ezt célszerű kiegészíteni a képző helyek és az általuk kínált képzési formák körének rugalmas, a piaci igényekhez igazodó bővítésével.

Az *idegen nyelv és informatika tanfolyamok szervezése és a részvételi hajlandóság növelése*, mint támogatható tevékenység fenntartása célszerű, kívánatos.

2.3. A rekreációs és kulturális intézmények feltételeinek fejlesztése

Célszerű volna a program címét a „működési” szóval kiegészíteni, így pontosabban fedné a tartalmi leírást. A támogatható tevékenységek köre és a tartalmi leírás, valamint a célok meghatározása nem fedí egymást tartalmában. A megjelölt két támogatható tevékenység (*kulturális intézmények fejlesztése, illetve civil szervezetek működését elősegítő intézményi háttér fejlesztése*) fontos, megtartásuk javasolt, de megfontolandó a tartalmi leírásban kifejtett lehetőségek beemelése, úgymint a civil szervezetek bevonása a művelődési házak működtetésébe, illetve a már gyakorlatban is meglévő szerepük (programszervezés) további erősítése.

2.4. A természet- és környezetvédelem infrastrukturális és szervezeti hátterének erősítése

A támogatható tevékenységek, illetve a tartalmi leírásban kissé pontosabban kibontott „legfontosabb feladatok” köre a további évekre is megtartandó. Doboz csatlakozásával a régi, törvényi szabályozással bezárt és reaktiválásra kijelölt települési szilárdhulladék lerakók problematikája erősödött.

2.5. Környezettudatos életforma terjesztése és települési környezet megújítása

A támogatható tevékenységek, jelenleg hatályos dokumentumban meghatározott köre a további évekre is megtartandó. Célszerű volna a lokális

aktivitás erősítése a „Virágos város”, „Virágos falu” mozgalomba való részvételen keresztül.

3.1. Térség szervezeti háttérének kiépítése – Békési Többcélú Kistérségi Társulás Térségi Iroda létrehozása

Az Iroda megalakult, jelenleg 4 fővel dolgozik. Elhelyezése Békés Város Polgármesteri Hivatal épületében megoldott, infrastrukturális felszereltsége jó. A *munkaszervezet létrehozását* célzó, valamint az *infrastrukturális háttér megteremtését* sürgető, támogatható tevékenység megvalósult, annak további szerepeltetése a dokumentumban nem szükséges. Ugyanakkor a célok között feltüntetett „A térségmenedzselési feladatok hatékonyságának növelése a munkaszervezet működtetésén keresztül” célt javasoljuk a Program címébe emelni, s a program struktúráját ennek mentén megváltoztatni.

3.2. A Békési kistérség inter-regionális, határmenti és nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése

A program tartalma továbbra is aktuális, megfontolandó, hogy a korábban (2.2. Program) már jelzett nyelvi képzést célszerű volna a támogatható tevékenységek köréből itt kiemelni, s csak utalni arra, hogy ez a tevékenység más program keretében kerül támogatásra.

3.3. A képzési, egészségügyi és szociális ellátó intézmények tevékenységének térségi összehangolása

A program által megkívánt koncentrált *térségi szintű szolgáltatások beindítása és működtetése* ellentmondásban van a térség többcentrumú térszerkezetére vonatkozó tervezési alapelvvel. Célszerűbb volna a mikro-körzetek szintjén dekoncentrálni e szolgáltatások szervezését és nyújtását, s csak pontos gazdaságossági számítások elvégzése után célszerű meglépni egy térségi szintű integrációt. Az integrációk átalakítása kapcsán minden esetben figyelemmel kell lenni az egyes települések és intézményeik jelenlegi szerződési kötelemeire, azok lejárta előtt a meglévő keretek újragondolása nem tűnik célszerűnek. Az *integrált szolgáltatások kiegészítő infrastruktúrájának megteremtése* a fentiek figyelembevételével és az ott jelzett ütemezésben valósulhat meg.

3.4. A térség belső közlekedési elérhetőségi viszonyainak javítása

A támogatható tevékenységek körét érvényesnek és aktuálisnak tartjuk. Fontos volna, hogy a Körös Volánnal egyeztetve megteremtődjék Doboz bekapcsolásának lehetősége a menetrendszerű kistérségi helyközi autóbusz közlekedésbe, legalább Békés közvetlen – átszállás nélküli – elérhetőségének megteremtésével.

3.5. Térségi informatikai hálózat kiépítése

A *települési informatikai hálózatok fejlesztése* lezajlott az elmúlt évek során, ám az e-ügyintézés feltételeinek megteremtése továbbra is vontatottan halad, az igénybevehető szolgáltatások köre szerény, a használók száma nem növekszik elég gyorsan. Nem látszik a szöveges kibontásból, hogy a tervezők mit értettek „Az *informatika eszközök használatának terjesztése a lakosság körében*” támogatható tevékenységen belül. Informatikai képzések a 2.2. Programban már megjelennek, ez a tevékenységi forma itt nem kell, hogy újra megjelenjen. Ugyanakkor a támogatható tevékenységek között több elem (térségi honlap

fejlesztése, információs táblák kihelyezése – kérdéses ennek itteni szerepeltetése is!) nem jelenik meg támogatható tevékenységként, melyek beemelését javasoljuk.

Az operatív programokhoz rendelt projektek megvalósulása, indokoltsága

1. prioritáshoz rendelt projektek

1.1. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Térségi marketing program kialakítása	2006 első fele	Nem készült el, indokoltsága kérdéses
Háromnyelvű komplex gazdasági profilú térségi kiadvány megvalósítása	2006 első fele	Négynyelvű turisztikai kiadvány készült el
Internetes weboldal létrehozása, ágazati struktúra szerinti linkekkel	2006 első fele	Térségi honlap létezik, feltöltöttsége és aktualitása javítható

1.2. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Területi kataszter létrehozása és fenntartására vonatkozó módszertan kidolgozása	2005	2005-ben az ITDH programjára felcsatlakozva elkészült, azóta egyes települési szinten és esetlegesen frissítik
Térségi weboldalhoz kapcsolódóan kataszterlink létrehozása	2006 első fele	Nem készült el. Fejlesztése a munkaszervezet részéről csak plusz munkaerő bevonásával tűnik lehetségesnek
Befektetői fórum szervezése megyei vállalkozások és érdeklődők részére	2006 első fele	A kezdeményezés elindult, de térségi szinten nem működött, eredményesen települési, városi szinten működik pl. Békés, Vállalkozói Tanács, Vállalkozói Kerekasztal

1.3. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Vállalkozói udvar illetve agro-park kialakítása Békésen	2010	Az inkubátorház projekten belül két ipari csarnok és egy irodaház kerül kialakításra. 2010 közepére átadásra kerül.
Agrár Innovációs Központ	2006	Elkészült és működik, a

műszaki és eszköz felszerelése Békésen		falugazdászok, az Agrárkamara kirendeltsége, a Kisgazdakör élő partnerkapcsolatot biztosít
Üzleti és szolgáltató központ kialakítása Mezőberényben	2008	Nem készült el, menet közben piaci alapon (egy cég gesztorálása mellett) sikerült a feladatot megoldani, de keresnek rá pályázati forrást. (Határidő: 2011-ig)
Vállalkozói centrum létrehozása a kistérség mikor-körzet központjaiban	2006	Békésen 2009-ben állt fel, az AIK-ban működik az iroda, jelenleg a kapcsolatépítés és a vállalkozói partnerek felé a bizalomépítés folyik. Önálló kiadványt készítettek, jelenleg webes elérésük az önkormányzati honlapról megoldott, de önálló weblap fejlesztése is folyik. Telephelye az inkubátorház lesz, ahol a szolgáltatások széles körével segítik a vállalkozásokat. Vállalkozói alapítvány lett létrehozva, ami a centrumot működteti.
Vállalkozói Tanács kedvezményes hitellel segíti a helyi munkahely-teremtést, megőrzést.	2008 óta	Új kezdeményezés, megvalósulás alatt.

További vállalkozás-támogató eszközökként megjelenhetnének a kedvezmények telek, illetve ingatlan biztosítás, a HIPA kedvezmények, közvetlen beruházási támogatások, illetve vállalkozói infrastruktúra fejlesztések.

1.4. program

Nem volt projektekkkel feltöltve!

Békésen a szarvasmarhatelepre alapozva önkormányzati résztulajdonú Kft-t alapítottak humusz-gyártási profillal.

1.5. program

Nem volt projektekkkel feltöltve!

1.6. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Információs bázis létrehozása a térség bio-gazdálkodóiról, termék-kínálatokról	2007	Megvalósulása az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Programból követhető
Bio-gazdálkodás promóciós	2006-2007	Megvalósulása az Agrárstruktúra és

előadások, tanfolyamok szervezése a Békési AIK-ban		Vidékfejlesztési Programból követhető
--	--	---------------------------------------

1.7. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Megújuló energiaforrások hasznosíthatóságára megvalósíthatósági tanulmány készítése	2006 (szélenergia projektként volt nevesítve)	A Szerkezetátalakítási Program részeként a tanulmány elkészült. A szélerőmű park minden előkészítési fázisa kész, országos engedélyre vár
	E témában magán beruházásban két pelletáló üzem épült. Az új önkormányzati beruházásoknál több településen megújuló energiarendszerek beépítésére is sor kerül. Muronyban napkollektor gyártás indult el. Békésen távhő hálózat építését tervezik az önkormányzati intézmények ellátására (melléktermék, szoláris és geotermikus energiarendszerek kombinációjára alapozva). A kisebb önkormányzatok esetében megfigyelhető a fa- illetve hulladék tüzelésre való részleges visszatérés. Folyamatosak a gázkazán cserék (harmadik feles finanszírozással).	
A mezőberényi strandfürdő fejlesztése	2006-2007	2008-tól lépett a megvalósulás fázisába: 120 nm-es új öltöző kivitelezése. Elkészült az új uszoda épület engedélyezési terve. (Várható befejezés: 2011)
A városi gyógyfürdő műszaki fejlesztése és kapacitásbővítése Békésen	Határidő nincs meghatározva	Az új koncepció szerint a köz- és tisztasági fürdő profil megszűnik, ám DAOP forrásból fejlesztik a járóbeteg ellátást, s járulékos beruhásként uszoda készül a területen (Dánfoki projekt forrásai egy részének átcsoportosításával)

1.8. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Az „Élő-Körös” közúti megközelíthetőségének javítása Csárdaszálláson	2010	Szakaszos javítások történtek (lásd 3.4. program)
Mihály-zugi holtág rehabilitációja - Köröstarcsa	2013-ig	Még nem valósult meg, az ötletet fenntartják, pályázat még nem lett benyújtva
Doboz-Bélmegyer gyalogtúra-útvonal kiépítése (esőbeállókkal, tereptisztítással)	2008	Egy határon átnyúló program keretében készül.
Mezőberény-Gyomaendrőd-Mezőtúr gyalogtúra-útvonal	2008	A megvalósítás határideje 2012-re tolódott, pályázati kiírás

kiépítése (esőbeállókkal, tereptisztítással)		függvényében indítható.
Kerékpáros körút kialakítása: Békéscsaba-Békés-Mezőberény-Köröstarcsa-Gyomaendrőd-Szarvas-Kondoros-Békéscsaba	2010-ig szakaszonként folyamatosan	2010-ig Békéscsaba-Békés-Mezőberény szakasz teljes hosszában járható lesz (lásd 3.4. program), kész a Szarvas-Kondoros szakasz is, a többi hiányzik.
Békés-Tarhos-Bélmegyer-Vésztő-Szeghalom kerékpárút kiépítése	2008	A térséget érintő szakasz kivitelezése nem indult el (lásd 3.4. program) Új szemlélet szerint a közút burkolat-felújítást követően alkalmas lesz kerékpáros forgalomra is. megvalósulása nem várható.
Lovastanya és oktató bázis fejlesztése Békésen – Urkoma tanya	2007	A fejlesztés megvalósult, azóta további pályázatok készültek a funkcióbővítésre
Tourinform Iroda kialakítása Békésen	2007	Információs faházat telepítettek a Kulturális Központ mellett, ez nagy helyi rendezvényeken működik, a Központban a folyamatos feladatellátást turisztikai referens végzi el.
Turisztikai információs pontok kialakítása (Köröstarcsa, Mezőberény)	2007	A Körösök-völgye Natúrpark programhoz kapcsolódva részlegesen megvalósult. A pályázati kiírás függvényében Mezőberény 2013-ig szeretné befejezni.
A Békési Gyógyfürdő bővítése és komplex rekonstrukciója	2008	Az új koncepció szerint a köz- és tisztasági fürdő profil megszűnik, ám DAOP forrásból fejlesztik a járóbeteg ellátást, s járulékos beruhásként uszoda készül a területen (Dánfoki projekt forrásai egy részének átcsoportosításával) (lásd 1.7. program)
Kiszolgáló épület bővítése, étterem kialakítása a Mezőberényi Strandfürdőben	2013-ig	A Kálmán Fürdő fejlesztése több lépésben halad előre, jelenleg is van beadott pályázat a funkcióbővítésre. E témában 2010-ben az épületet megterveztetik, ha lesz rá pályázati kiírás, akkor be is nyújtják.
Mezőberényi Piknik Park fejlesztése	2009	A megvalósítás határideje 2012-re változott. A pályázat benyújtása a kiírás és külső befektető belépésének függvénye.
Istálló és karám építése a bélmegyeri Vadászkastély mellett	2010	A települési önkormányzatnak nincs információja a tulajdonos fejlesztéseiről.

Dánfoki Üdülőközpont – turisztikai-, üdülő- és rekreációs központ kialakítása (kölszönzőhelyek, információs pont stb.)	2007	Az üdülőközpont fejlesztése folyik, a határidőt azonban nem tudták tartani. A koncepció részlegesen átalakult menet közben.
Sportkomplexum szükséges infrastrukturális fejlesztése Békésen	2006	Törölt projekt. részben tanuszoda épült a volt fürdő területén.
Bélmegyeri Wenckheim-Holyos kastély rekonstrukciója és hasznosítása	Nincs határidő	A települési önkormányzatnak nincs információja a tulajdonos fejlesztéseiről.
A Békés-Dánfokon épülő sportkomplexum kiegészítő szolgáltatásainak megépítése	2008	Az üdülőközpont fejlesztése folyik. A koncepció részlegesen átalakult menet közben.
A köröstarcsai kikötő környezetének tereprendezése	2006	Megvalósult
Kistérségi szinten szervezett éves programsorozat és a promóciós kiadvány megvalósítása (3000 pld.)	2007	Egy turisztikai kiadvány készült, nem alakult ki a tervezett éves programsorozat
A bélmegyeri Vadászkastély vadász programjának összekapcsolása a gyulai és gyomaendrődi gyógyászati turisztikai programokkal	2008	A települési önkormányzatnak nincs információja a tulajdonos fejlesztéseiről.
Térségen és országhatáron átnyúló vízitúrák szervezése és kiejánlása vízisport egyesületek együttműködésével	2008	A Körösök-völgye Natúrpark programhoz kapcsolódva megvalósult, illetve évente folyik
Mezőberény Piknik-park üdülő és rekreációs központ kialakítása	2007	Nem valósult meg, de terv szintjén fenntartják
A bélmegyeri Vadászkastély szálláskínálatának minőségi fejlesztése – magasabb szintű minősítés elérése	Nincs határidő	A települési önkormányzatnak nincs információja a tulajdonos fejlesztéseiről.
Sétahajózási szolgáltatás visszaállítása a Kettős-Körösön	2007	Dobozon a lehetőség adott, Békésen van kikötő, a köröstarcsai kikötő környékének tereprendezése megtörtént. Ahol van kikötő, a szolgáltatás elérhető.
Térségi kézműves termékek, hungarikumok értékesítését szolgáló mobilstandok hálózatának létrehozása a kistérség városi településein és nagyobb forgalmú	2013-ig	Békési termékek boltja nyílt 2009-ben, a piacon évente többször helyi termékek bemutatása, helyi médiumokban rendszeres megjelenés helyi termékeknek. (Békési termékek boltja).

üdülőterületein		Mezőberényben nem valósult meg. A többi településről nincs információ.
A Békési Kistérség turisztikai marketing stratégiájának kidolgozása	2006	A Kistérségre készült Turisztikai Stratégia, ennek felülvizsgálata jelen munkával párhuzamosan zajlik
A Békési Kistérség turisztikai vonatkozású internetes honlapjának elkészítése és fenntartása	2006	A térségnek létezik saját honlapja, de frissítés és az ágazati tartalmak fel nem töltöttsége miatt a célzott feladatot nem tudja ellátni.
EU-turizmus, Békés internetes megjelenítés	2006	A program készítésekor már folyamatban volt a megvalósítása, azóta ez a projekt lezárult.
A Békési Kistérség turisztikai kínálatát bemutató kiadvány elkészítése és terjesztése	2006	Négynyelvű turisztikai kiadvány készült el, terjesztése megtörtént. Frissítése, azóta nem készült el.
Térségi tematikus programlehetőségek promóciós kiadványainak elkészítése és terjesztése	2010	Települési szinten történik a rendezvények és programok promóciójának szervezése. A térségi terítés megoldott.

2. prioritáshoz rendelt projektek

2.1. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
A munkaerőpiac szereplőinek háromoldalú egyeztető fórumának megteremtése	2006	A térségben Civil Egyeztető Fórum működik, ennek összetételét rendelet írja elő. A helyi Munkaügyi Központ (MK) kezdeményezett ilyen fórumot 2008-ban a Kirendeltség által lefedett 5 településre (mérsékelt sikerrel)
A kistérség iskolarendszeren kívül lévő képzőhelyeinek szorosabb együttműködése, közös tanfolyamok indítása	2006	Az MK Kirendeltsége aktívan szervezi, illetve vannak települési kezdeményezések (Műv. Házak bevonásával) Egy beadott ÁROP pályázat kapcsán fel fog állni a Társulási Tanács melletti Fejlesztési Bizottság vállalkozói és civil delegáltakkal, ez elláthatja a feladatot térségi szinten, illetve szerveznek települési fórumokat is a témában (2009)
Békési Kistérség munkaügyi	2006	A térség egészére nem készült el.

és képzési stratégiájának kidolgozása		Ilyen stratégiával az MK Kirendeltség rendelkezik a hozzá tartozó 5 településre
---------------------------------------	--	---

Ennek kapcsán felmerült a Munkaügyi Kirendeltségek illetékességi területének a kistérségi határokhoz való illesztésének szükségessége. Visszas, hogy a Békési Kistérség négy települése a Békéscsabai Kirendeltséghez tartozik.

2.2. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Tanügyi épületek rekonstrukciója a Farkas Gyula Mezőgazdasági, Ipari Szakképző Iskola és Gimnáziumban	2006-2007	Az Intézménynek volt e témában nyertes pályázata. Jelenleg mini-inkubátorházat alakítanak ki, illetve működtetnek, elsősorban az ott végzett fiatalok saját induló vállalkozásainak támogatása céljából.
Mezőgazdasági gépész tanműhely építése, illetve a meglévő korszerűsítése a Farkas Gyula Mezőgazdasági, Ipari Szakképző Iskola és Gimnáziumban	2006-2007	A gépész képzéshez kapcsolódva az Intézményben lehetőség van különböző jogosítvány-típusok megszerzésére

Bár a tanfolyami képzések feltöltése projektekkal nem történt meg, pl. a Békési Művelődési Központ évek óta indít informatikai képzéseket.

2.3. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Kazamata Ifjúsági Klub működési feltételeinek biztosítása Békésen	2006	Nem valósult meg. A feladatokat részben a Kulturális Központ valósítja meg, részben a Gödör Klub vette át.
Közösségi házak fejlesztése a kistérség településein	Nincs határidő	Tarhos: A közösségi házhoz kapcsolódó infrastruktúra (közösségi tér, szabadtéri színpad, játszótér, liget, parkoló, stb.) folyamatosan fejlődik, minden évben elnyert kisebb méretű pályázatokból. ezzel párhuzamosan a programkínálat is bővül. Mezőberény: E témában 2009 folyamán adott be pályázatot, várható döntés 2010 első féléve.

Bár a civil szervezetek működését elősegítő intézményi háttér fejlesztése téma nem lett projektekkal feltöltve, több településen tudunk ilyen projektek indításáról, befejezéséről.

2.4. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Hulladékudvar létesítése Békésen	2008	A pályázatot 2009 folyamán adják be
Hulladékudvar létesítése Mezőberényben	2008	A pályázat benyújtható állapotban van, megfelelő kiírásra vár a város.
Gyűjtőszigetek létrehozása a kistérség településein	2008	Több településen beindult a szelektív gyűjtés, de vannak tervek a további bővítésre is
A települések dögkútjainak és környezetüknek felülvizsgálata (talaj és felszín alatti víz vizsgálata)	2008	A felülvizsgálat megtörtént, de a helyzet tényleges rendezésére csak Tarhoson került sor
Állati hulla gyűjtő kialakítása Mezőberényben a meglévő hulladéklerakó mellett, zöldmezős beruházásban	2008	A gyűjtés csak Békés városban megoldott
Mezőberény és Békés közötti terület (Töröksziget közelében, zöldmezős beruházásban)	2008	Fejlesztési elképzelések vannak, külső befektetőt kívánnak bevonni.
Mezőberény Blanka-major (állati hulla feldolgozó felújítása)	2008	A pályázat benyújtható állapotban van, megfelelő kiírásra vár a város.
Környezetvédő civil szervezetek „örjáraitak” megszervezése	Nincs határidő	Települési szinten a Polgárőrség civilek bevonásával végez őrjáratozást
Hatósági ellenőrzések megszervezése a frekventált horgászterületeken	Nincs határidő	2005-öt követően a településrendezési tervek átdolgozása kapcsán a szabályozási feladatokat az érintett holtágakra elvégezték, az ottani építményekre a módosítási kötelezettségeket minden érdekelttel megismertették, a határidőket mindenkivel betartatják, annak ellenőrzését az építési hatóság végzi el. E területek hasznosítására több pályázat is készült a térségben.

2.5. program

Bár projekttel nincs feltöltve, az erdei iskola programok – többek mellett a dobozi szanazugi tábor területén is folynak. Szünidei táborokat is szerveznek (pl. Dobozon, Kamuton, Mezőberényben) környezet- és természetvédelmi tematikával.

A környezeti tudatra nevelés az iskolai programok keretében folynak, emellett rendszeres falutakarítások, Kamuton Egészségnap, szóróanyagok készültek a témában a Békési

Városházi Krónika újságba beépítve, óvodai és iskolai kezdeményezésekről a térség majd minden településéről tudunk, de ide sorolhatjuk Békés Kerékpárosbarát település programját, a Virágos falu programban való többszöri részvételt (Tarhos, Kamut), a Challenge Day programban való aktív részvételt (pl. Murony).

3. prioritáshoz rendelt projektek

3.1. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
A térségi iroda munkaszervezetének létrehozása	2005 második fele	Az önálló munkaszervezet felállt, négy fővel működik. Az irodai fő profilja az oktatás, közművelődés, szociális vonal, pályázati írásban támogatják a térség szereplőit. Állami normatívából (három éve nominálisan csökkenő mértékű) és tagdíjából gazdálkodik, melyek alapvetően intézményekhez és a kistelepülésekhez kötődnek. 3 belső ellenőrt foglalkoztatnak, ebből a normatíva 1-et finanszíroz, a többit a tagdíjából kell pótolni.
A térségi iroda infrastrukturális háttérének megteremtése	2006 eleje	A Békési Polgármesteri hivatal épületében került elhelyezésre, annak infrastruktúráját használja, informatikai rendszerébe tagolódik, a szolgáltatások egy részét kedvezményesen kapják, az egyéb infrastrukturális fejlesztésekhez rész-hozzájárulást fizetnek.

3.2. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
A Békési Kistérség ingatlan kataszterének terjesztése a települések partner településein a gazdaság szereplőinek körében	2006	A 2005-ben felvett ingatlan kataszter terjesztése az ITDH-n keresztül valósult meg, ám frissítése elmaradt. Jelen állapotában térségi szinten nem tölti be a feladatát

Az *üzletember találkozók szervezése* az ITDH rendezvényein való részvétellel történik általában, illetve konkrét megkeresés alapján, a települési önkormányzatokon keresztül lehet elérni az érintett vállalkozókat. Fel tudnak csatlakozni a KBC-n belül működő hálózatokra, így pl. román partnerekkel sikerült kapcsolatokat építeni. Egyedi megkeresésre is szerveznek találkozókat (pl. Dán Napok, a Társulási Tanács tematikus ülései, környezetvédelmi rendezvények, mezőgazdasági és élelmiszeripari rendezvények). Nevesített projekt nem volt! Az *oktatási, képzési lehetőségek* esetében, konkrét megkeresés alapján, a települési önkormányzatokon keresztül lehet elérni az érintett vállalkozókat, illetve a térségi irodán,

valamint a vállalkozói centrumokban és érdekvédelmi szervezeteken keresztül jól működő levelezési listákat alakítottak ki. Nevesített projekt nem volt!

A gazdaságfejlesztést és térségi marketinget támogató kiadványok közül a turisztikai készült el, mely iránt jelentős volt az érdeklődés. Nevesített projekt nem volt!

Tapasztalatszerék és tanulmányutak szervezése és lebonyolítása folyamatosan zajlott az elmúlt években, mind a megyén belül, mind országos kitekintéssel, ennek kapcsán képzések is beépültek a pályázatokba. Nevesített projekt nem volt!

Ugyanakkor a helyi Vidékfejlesztési Irodák, kistérségi koordinációs hálózatok létrejöttével a munkaszervezethez érkező felkérések száma érzékelhetően csökkent!

Bár a *kulturális és civil szervezetek, iskolák térségen kívüli együttműködését* célzó intézkedés nincs projekttel feltöltve, 2005 óta nagy számban zajlottak ilyen rendezvények, bemutakozások, kapcsolatfelvételek, illetve váltak hagyománnyá a cserekapcsolatok.

3.3. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Általános iskolák szervezeti integrációja Murony és Kamut településeken	Nincs határidő	Megtörtént
Általános iskolák szervezeti integrációja Mezőberény és Bélmegyer településeken	Nincs határidő	Megtörtént
Általános iskolák szervezeti integrációja Gyomaendrőd és Csárdaszállás településeken	Nincs határidő	Megtörtént
A gyógytestnevelés és a logopédiai ellátás közös megszervezése Békés, Kamut, Murony és Tarhos településeken	Nincs határidő	Megtörtént
A gyógytestnevelés és a logopédiai ellátás közös megszervezése Gyomaendrőd, Hunya és Csárdaszállás településeken	Nincs határidő	Megtörtént
A gyógytestnevelés és a logopédiai ellátás közös megszervezése Mezőberény, Bélmegyer és Köröstarcsa településeken	Nincs határidő	Megtörtént
Kistérségi orvosi sürgősségi központi ügyelet működtetése	Nincs határidő	Nem térségi, hanem mikro-központok szintjén oldották meg

Az integrált szolgáltatások kiegészítő infrastruktúrájának megteremtése (pl. iskolabusz beszerzésével, épületállomány bővítésével, a felszerelés korszerűsítésével) intézkedés nem nevesített projektet, de az elmúlt években az ilyen irányú fejlesztések folyamatosak voltak.

3.4. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
Elkerülő út megépítése Békés város körül	Nincs határidő	Nem készült el
Külterületi mezőgazdasági utak építése, felújítása	2005-2006	Települési szinten saját és magán forrásból folyik a javítás. Békés e témában beadott pályázata nem nyert támogatást.
A Kondoros-Mezőberény és Hunya útszakasz felújítása	2013-ig	Nem indult el eddig, Mezőberény a belterületi szakaszra 2010-ben kíván pályázatot benyújtani.
A Köröstarcsa-Csárdaszállás közötti útszakasz felújítása	2013-ig	Nem indult el
A Kiskondoros-Kamut-Murony-Békés összekötőt (20 km) rekonstrukciója	2013-ig	Szakaszos javítások történtek, jelen tervek szerint 2011-ig készülhet el a rekonstrukció
Mezőberény-Bélmegyer-Tarhos-Békés összekötőt rekonstrukciója	2013-ig	A Mezőberény-Bélmegyer szakasz elkészült, a Tarhos-Békés és a Bélmegyer-Békés szakaszok nem, de az út folytatása Vésztő irányába szintén elkészült
Az „Élő-Körös” közúti megközelíthetőségének javítása Csárdaszálláson	2010	Szakaszos javítások történtek
Kerékpárút építése Békés-Murony-Kamut között	2013-ig	Első üteme készült el (Békés belterületi szakasz, illetve a külterületen tovább a Téglagyárig)
Kerékpárút építése Békés-Tarhos-Bélmegyer között	2013-ig	Nem indult el
Kerékpárút építése Mezőberény-Csárdaszállás-Gyomaendrőd között	2013-ig	Tervezési fázis kész, a beruházás még nem indult el. A pályázat benyújtása a pályázati kiírás függvénye.
A buszjáratok menetrendjének racionalizálása a kistérség kistélepelein	2006	A Körös Volánnal önkormányzati szinten zajlik az egyeztetés, a cég nyitott az esetleges változtatásokra. A járat-struktúra egyik fő gondja a Doboz-Békés közvetlen kapcsolat megteremtése, melyet legkönnyebben egy Békés-Doboz-Gyula járáttal lehetne megoldani. Ennek racionalitását alátámasztja, hogy Békés város a gyulai kórház körzetéhez lett csatolva, így van hivatásforgalom e viszonylatban

A Békés-Békéscsaba közötti kerékpárút 2010-re készül el, 2009-ben adták át a Békés-Mezőberény kerékpárutat. Új kezdeményezésként vetődött fel Mezőberény és Mezőmegyer között a kerékpáros kapcsolat megteremtése.

3.5. program

Projekt	Tervezett megvalósítás	Készültség
E-ügyintézés fejlesztése az „intelligens” térségi központokban (Békés, Mezőberény)	Nincs határidő	Történtek kezdeményezések, de ezek egyelőre nem átütő erejűek. A decentralizált forrásra beadott Békés városi pályázat tartaléklistára került. Az Okmányirodán már működik az e-ügyintézés, az Ügyfélkapun keresztül. Mezőberény pályázati anyaga benyújtható állapotban van, pályázati kiírásra várnak.
Az önkormányzatok és intézményeik belső infrastruktúrájának fejlesztése	Nincs határidő	Megtörtént, a szélessávú informatika hálózat kiépült, az intézményi csatlakozási lehetőségek biztosítottak. Intranet hálózati fejlesztések történtek, az önkormányzatok és intézményeik közötti adatforgalom működik.
Internetes önkormányzati portálok létrehozása (letölthető űrlapokkal stb.)	Nincs határidő	Történtek kezdeményezések, de ezek egyelőre nem átütő erejűek. Néhány iratminta a városi honlapokon elérhető, letölthető, de a lakosság számára néha nehezen elérhetően vannak a honlapon elhelyezve.
A Békési kistérség honlapjának elkészítése	Nincs határidő	Megtörtént, de folyamatos feltöltése, aktualizálása és karbantartása nem megoldott
A lakosság informatikai tudásának fejlesztése	Nincs határidő	Informatikai képzések folyamatosak a településeken a felnőttképzésben
Informatikai oktatás fejlesztése a kistérségben	Nincs határidő	Informatikai képzések folyamatosak a településeken az iskolai oktatásban, korszerűsítése, szakember háttere megoldott
Teleházak, közösségek támogatása	Nincs határidő	Mezőberény szeretne pályázatot benyújtani, megfelelő pályázati kiírásra várnak.

A DAOP RAT 2007-2008-as projektgyűjtésének megvalósulása és az azóta ismertté vált fejlesztési elképzelések összegzése

A Kistérségi Iroda hathatós segítségével és a települések egyenkénti megkeresésével sikerült a 2007-2008-as fejlesztési elképzeléseket összegyűjteni, valamint aktualizálni. Ezúton is

köszönjük a térség polgármesteri hivatalainak segítőkészségét, a polgármester asszonyok és urak részünkre megadott információit.

A projektek struktúrája és a megvalósulás részletes adatai az 1. mellékletben láthatók, itt csak a főbb, általánosítható tanulságok levonására teszünk kísérletet.

1. A projektgyűjtés, mint a települések közeli jövőt érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése, a települési fő irányok feltérképezése mindenképpen hasznos és előremutató kezdeményezés volt. (Sajnálatosnak tartjuk, hogy a RAT 2009-2010 kialakítása kapcsán hasonló felmérésre, adatgyűjtésre nem került sor!)
2. A települések által megjelölt projektek fontos, több esetben térségi jelentőségű kezdeményezéseket jelentettek meg. Ugyanakkor a projektek döntő többsége térbeli hatóköre a korábbiakhoz hasonlóan egyetlen településre koncentrálódott.
3. A projektek kidolgozása, beadása, megvalósítása ütemesen zajlik. Bár a tervezett két évből több esetben kicsúszott pl. a tényleges építés, képzés, beruházás, így is a tervezett fejlesztések zöménél a települések lakói látják a tényleges eredményeket. A meg nem valósult, nem támogatott, vagy be nem adott projektek esetében a települések továbbra is hasznosnak és fontosnak tartják ezek későbbi beadását és megvalósítását. Számos példa van arra, hogy a pályázati ablakok kiírásai miatt, néhány esetben a rendelkezésre álló források korlátossága (forráshiány) következtében nem sikerült a megvalósítás.
4. A beadott projektek számos ponton kiegészítik, megerősítik a jelenleg hatályos Gazdaság és Területfejlesztési Konceptió, Stratégiai Program prioritás és programstruktúráját, illetve gazdagítják az Operatív Programban nevesített projektek listáját.
5. Az önkormányzatoktól kapott információk szerint a százat közelítő projektlistából egyetlen alkalommal sem hiúsult meg fejlesztési akció az önerő hiánya, vagy a fenntartási kötelezettség fel nem vállalható terhei következtében.
6. A kistérség önkormányzatai között a pályázati aktivitásban erős különbségek mutatkoznak. Ebben a településméret a meghatározó. A projektek számát tekintve Békés 30-cal, Mezőberény 16-tal, valamint Doboz 12-vel kiemelkedik a sorból. Ám, viszonylag alacsonyabb lélekszám mellett is látunk példát komoly aktivitásra: Köröstarcsa 2700 fős népességgel nyolc projektet indított, Murony 1400 fővel kettőt, Kamut 1100 fővel hetet, Tarhos 1000 fővel szintén hetet, Bélmegyer 1100 fővel egyet, Csárdaszállás 500 lakossal hatot.
7. A Békési Kistérségi Társulás négy pályázatot jegyzett ez idő alatt, ami szembeállítva a települési szintű 89-cel jelzi, hogy a fejlesztések zöme az utóbbi, lokális szinthez kötődik, s ezt a realitást a továbbiakban is figyelembe kell venni a stratégia kialakításakor. Ezzel együtt, fontosnak tartjuk, hogy a kistérségi, illetve településközi partnerségben kidolgozott, beadott projektek száma növekedjen a következő évek során.
8. A 89 települési szintű pályázat esetében az önkormányzat és intézményei dominálnak a beadáskor, vegyes partnerséget összesen hat esetben találtunk. Békésen négy: ebből egy a KBC Önkormányzati Társulással, egy a Magyar Közút Kht.-val került beadásra, Mezőberényben kettő, mindkettő a Magyar Közút Kht.-val partnerségben készült el és nyert támogatást.
9. A kistérségi projekteken kívül összesen hét olyat azonosítottunk be, melynek megvalósulása több települést is érint (öt Békésen, kettő Mezőberényben), ezek zöme közút, kerékpárút, belvív-elvezetés, hulladék, és idegenforgalmi témákat érintett. Úgy tűnik. A kistérségi projektek ezek mellett a térségi marketing és az internetes hálózat többoldalú fejlesztését (infrastruktúra és tartalom) fedték le. Vélhetően a jövőben is

ezek lehetnek a közös projektek beadásának fő csapásirányai, kiegészülve esetlegesen a gazdaságfejlesztési célú pályázatokkal (pl. klaszter-szervezés és -fejlesztés).

10. Miután a projektgyűjtés alapvetően a DAOP, áttételesen az ÚMFP, illetve ÚMVP forrásainak lehívását célozta, a hazai források felhasználását célzó pályázatok súlya minimális a listában. Leginkább a DAOP fejlesztési prioritástengelyei és intézkedései esetében van rálátás a megcélzott forrásokra. Ennek alapján a gazdaságfejlesztési és turisztikai tengelyek forrásainak lehívására mérsékeltebb, a települési infrastruktúra és intézmények fejlesztésére viszont élénk érdeklődés látszik.

A vállalkozói lekérdezésekből leszűrhető fejlesztési tapasztalatok

Előre kell bocsátani, hogy a lekérdezés nem reprezentatív, sem ágazatok, sem a térség települései tekintetében, ezért általános érvényű megállapítások és következtetések levonására nem vállalkozunk, csak trendeket szeretnénk jelezni, illetve a vállalkozások számára fontosnak ítéltető problémákat bemutatni.

1. A megkérdezett vállalkozások fejlődési pályája az utóbbi öt évben (nagyjából az Uniós csatlakozás óta) 2007-ig általában növekvő volt, mind az árbevételt, mind a létszámot tekintve. 2008-tól a fejlődési pályák elágaztak. Egy kisebb csoportban a növekedés folytatódott (elsősorban a bevételt tekintve, kevésbé a létszámot), ezek a cégek olyan piaci szegmensben dolgoznak, olyan piaci területet találtak, vagy olyan új együttműködési láncba sikerült beágyazódniuk, ahol folyamatos a piac bővülése. A társaságok másik, szintén kisebb szegmense 2007 óta stagnáló pályán mozog az árbevételt tekintve, amit a létszám mérsékelt csökkenése mellett valósít meg. E cégek esetében a visszaesés inkább technikai, a hazai és nemzetközi válság eredménye, hiszen a folyamatos technológiai fejlesztések, az exportképesség növekedése egyaránt a versenyképesség tartós meglétét valószínűsíti. A cégek nagyobbik hányada ugyanakkor két-három éve egyre erősebben érzi a gazdasági recesszió, majd visszaesés hatásait, ez kihat az értékesítésre, a megrendelés-állomány alakulására, de a létszámgazdálkodásra is. E körben néhány szereplő – önértékelése szerint – a pusztán túlélésért küzd, s megpróbálja a globális válság végéig csökkentett kapacitásokkal működtetni a vállalkozást, bízva az azt követő gazdasági növekedés általános élénkítő hatásában.
2. A közeljövő fejlődési kilátásainak megítélése egyértelműen borús. 2011 előtt érdemi felfutást egyetlen cég sem remél a térségben, de a zöm 2012-re teszi a már érzékelhető növekedés beindulását. Ez kevésbé hat a technológiai fejlesztési lépésekre, de időben kitolja a tervezett kapacitás-bővítő investíciókat, s kedvezőtlen hatással van a belső létszám növekedésére, de az alvállalkozói-beszállítói hálózatok fejlesztésére, megtartására is.
3. A cégek mindegyike a tartós versenyképességre épít. Az elmúlt években, s a közeli jövőben is a technológiai háttér fejlesztése élvez prioritást a cégen belüli beruházásokon belül. Emellett egy kisebb, de nem marginális szegmensnél a tudatos humán-erőforrás gazdálkodás is megjelenik: szakmai gyakorlati hely kínálata, több hónapos egyedi képzések, személyre szabott munkahely megtalálása, rugalmas, sokirányban képzett munkaerő kiképzése stb..
4. Rendkívül tanulságos, hogy a fejlesztések forrásai kapcsán a hazai és Uniós gazdaságfejlesztési források bár megjelennek, de mégsem ezek adják a felhasznált eszközök többségét. Számos cég inkább saját erőre alapoz, vagy banki kölcsönforrásokat vesz igénybe, mert a pályázati rendszert túl bürokratikusnak, az

utófinanszírozást a cég számára rendkívül megerőltetőnek (pénzügyi szempontból), az elszámolási rendet rendkívül rigorózusnak értékelték.

5. A fejlesztések révén – értelemszerűen a saját ágazatukban – a Békési kistérség meghatározó vállalkozásai technológiai, hatékonysági mutatók alapján egyértelműen versenyképesek. Jól beépültek a hazai termelési láncokba, export értékesítésük növekedése – ami részben a hazai kereslet beszűkülésére adott válaszként értékelhető – mutatja, hogy a nemzetközi versenykörnyezetben is megállják a helyüket. Több egyedi termékkel rendelkeznek, speciális eljárások kötődnek hozzájuk, ami az innovációs képességeiket is magas szintre helyezi. A beszállítói és álvállalkozói láncok működtetésével bizonyítják, hogy valódi szervező szerepet is be tudnak tölteni a tágabb térség gazdaságában, ha a külső körülmények erre módot adnak.
6. A fejlesztési elképzeléseik és a térségi gazdasági stratégia tulajdonképpen egymásra épül, lényegében anélkül, hogy ezt a felek tudatos együttműködés során alakították volna ki. Az új stratégiával kapcsolatban megfogalmazott elvárásaik a programozás nyelvére nehezen fordíthatók le. A megjegyzések zöme általános, nemzeti gazdaságpolitikát érintő kérdéseket feszeget: adórendszer, KKV-támogatás politika, lánc tartozások felszámolása az építőiparban stb., ezek a térségi stratégiában nem jeleníthetők meg. Más részük viszont olyan problémákra utal, melyek térségi kompetenciába, vagy abba is tartozik: infrastruktúra fejlesztés, elérhetőség javítása, szakképzés, műszaki felsőfokú szakemberhiány oldása (utóbbira a SZIE TEK Békéscsabai Gazdasági Kar nyújthat távlati megoldást).
7. A térség gazdasági ágazati közül a hazai és globális gazdasági válságok egymást erősítő negatív hatásai legerőteljesebben az építőipart, építőanyag-gyártást érintették, lényegében beleértve az összes alágazatot. A cégek a túlélésért küzdenek, karcsúsításokkal, leépítésekkel, az alvállalkozói kör szűkítésével próbálnak költségeket csökkenteni, de igyekeznek a munkavállalói törzsgárdát, a stratégiai alvállalkozói partnereket megtartani. A cégek az ágazat egészét érintő problémákkal küzdenek: nem fizető, vagy késedelmesen fizető partnerek, visszaeső állami, önkormányzati és magán megrendelések, a banki finanszírozási lehetőségek beszűkülése (az ágazat egésze került kiemelt kockázati kategóriába, függetlenül az egyes cégek önmagában vett teljesítményétől), problémás partnerek jogutód nélküli megszűnése stb.. Ez maga után vonja a fejlesztések visszafogását is, illetve a pályázati aktivitás látványos mérséklődését az utóbbi két évben. Az Unió források kapcsán mind a saját, mind az utófinanszírozás komoly pénzügyi kockázatokat hordoz a számukra. Az ágazat problémáinak megoldása nem kistérségi szinten képzelhető el. Egyik oldalról szükség volna a fizetési morál és fegyelem javítására, a halmozódó kinnlevőségek egyszeri rendezésére, hogy a forgóhitel kényszeréből ki tudjanak lépni. Másik oldalról a technológiafejlesztést és a géppark minőségi cseréjét támogató pályázati forrásokra volna szükség. Harmadrészt – s ez is nagyjából állami kompetencia – a magasépítőiparnak és az építőanyag gyártóknak a kitörést a bérlakás-programok újraindítása jelentené. A kitörési pontok változatosak: exporthányad növelése (Románia, Ukrajna, Szlovákia), átnyergelés a magasépítésről a mélyépítésre, a működési profil bővítése asztalosipari termékekkel (elsősorban nyílászárók). A cégek a kistérség számára partnerek lennének az építési jellegű beruházások kivitelezésében, itt a közbeszerzési eljárásrend átalakítását többen is kezdeményezték, mert úgy érzik, térségi cégekként hátrányos helyzetbe kerülnek a külső „nevenics” vállalkozásokkal szemben, ahol az elvégzett munka minősége erős kívánnivalókat hagyott már több esetben is maga után.
8. A legkevésbé érintettek a gépgyártás alágazatai tűnnek. Itt a jó cégstratégia, illetve a váratlanul megnyíló új beszállítási lehetőség hatékony kihasználása egyértelműen

válságtompító hatású volt. A technológiai szint kifejezetten magas az érintett középvállalatokban, s a fejlesztési elképzelések szerint e térne a versenyképesség megtartása nem okozhat gondot. A tudatos munkaerő-gazdálkodás e szegmensben a leginkább jellemző, s a termelésirányításban, a termelési folyamatban a legerősebb innovációs hajlandóság is itt jelent meg.

9. Az egyéb ipari ágazatokból csak egy-két cég került be a mintába (élelmiszeripar, sportszergyártás), ezért itt általánosabb ágazati sajátosságokat nem tudunk kimutatni. Az élelmiszeriparban a termék-innovációkhoz már felzárkózóban van a szervezeti is, illetve egy cég esetében hosszabb időre visszatekintve az idegenforgalmi kínálat fejlesztése a gasztroturizmuson keresztül stratégiai fejlődési irányynak tekinthető. A sportszergyár esetében a túlzott függés az önkormányzati intézmények megrendeléseitől alapvető oka a jelenlegi értékesítési visszaesésnek, s az állami újraelosztás tartós csökkenése esetén, e téren, látványos felfutásra válság elmúltával sem lehet számítani.

Programstruktúra

Változtatási javaslatok a jelenlegi intézkedések struktúráján, tartalmán

1.1. A térségre jellemző gazdasági imázs kiépítése:

A program megtartása célszerű, tartalmából az általános marketing stratégia kidolgozását törölni javasoljuk, ugyanakkor *speciális marketing célú kiadványok* (ingatlan kataszter, turisztikai kínálat bemutatása, agrár-élelmiszeripari, beszállítói potenciális partnerek listája, potenciális klaszterek és klaszter-tagok) kiadása és terítése továbbra is javasolt. Ezek tartalmával a kistérségi honlapot is színesíteni kell, s karbantartásuk éves felülvizsgálat formájában javasolt.

1.2. Zöld és barnamezős beruházások feltételének javítása:

A program megtartása célszerű, ám szükséges az *üzleti célú ingatlanok új kataszterének kialakítása*. A frissített adatokat az ITDH felé elérhetővé kell tenni. *Területi értékesítési stratégiákat* települési szinten kellene kidolgozni és elfogadni, pl. egy „Ciklusterv” részeként, melyet a Társulás többi tagja megismerhetne, s kölcsönösen egyeztetni lehetne az elképzeléseket.

1.3. A gazdasági szolgáltató infrastruktúra fejlesztése:

A program megtartása célszerű.

A *gazdasági inkubáció* célja a létrehozott intézmények feltöltése vállalkozókkal, egy fokozatosan bővülő céges partneri kör elérése és aktivizálása, a szolgáltatások folyamatos bővítése, színvonalának magas szinten tartása mellett. Az egymással versengő, esetleg ágazati specializációt mutató inkubátorok rendszere távlatilag erősség lehet.

A *vállalkozások működését segítő szolgáltatások egy létesítményben történő koncentrálása* véleményünk szerint hibás koncepción alapul, s nem veszi kellőképpen figyelembe a térség többcentrumú jellegét. Ezt a feladatot térségi szinten, illetve a mikro-térségi központokban már működő szervezetek látják el. A cél a kisebb települések cégeinek „helyzetbe hozása”, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségének biztosítása, pl. a térségi informatikai hálózat felhasználásával.

Vállalkozói fórumok, tájékoztató előadások szervezése, információcsere lehetőségének megteremtése folyamatosan zajlott, zajlik, de többnyire települési, kisebb részben kistérségi szervezésben. A változó jogszabályi, támogatási környezet a tevékenység fenntartását folyamatosan szükségessé teszi.

1.4. A mezőgazdaság termékszerkezetének átalakítása

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

1.5. A mezőgazdaság szervezeti hátterének térségi szintű modernizálása

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

1.6. Öko-gazdálkodás terjesztése és szervezeti kereteinek fejlesztése

Ezzel a témával az Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

Célszerűnek látszik a gazdaság és területfejlesztési programban az *agrár-élelmiszeripari programok* számának csökkentése, *egy nagyobb programba való összevonása*.

1.7. Megújuló energiaforrások komplex hasznosítása

A program megtartása kiemelt fontosságú.

A program indokoltságában leírtak, illetve a tartalmi kifejtésben sorra vett lehetőségek és a támogatható tevékenységek köre nincs összhangban. A *hatástanulmány készítése* mellett a dokumentum csak a *termálvíz-vagyon hasznosítását* emeli ki, mint lehetőséget. Célszerű volna a támogatható tevékenységek körét a szoláris (nap-)energia, a biomassa felhasználás, valamint a szélenergia körével bővíteni.

1.8. A turizmus térségi szintű infrastrukturális és szervezeti fejlesztése

Ezzel a témával a Turisztikai Fejlesztési Program foglalkozik részletesebben az ottani megállapításokkal teljes összhangban szükséges módosítani e program tartalmát és a támogatható tevékenységek körét.

2.1. Térségi munkaügyi együttműködés kialakítása

A program folytatása célszerű, a kialakult együttműködés fenntartása, az új szereplők integrálása szükséges.

A térség munkaerő képzésben érdekelt szereplői közötti párbeszéd megindult. A tevékenység megtölthető új tartalommal – rendszeres fórumok a képzők, illetve a képzők és vállalkozások; a térségi határokon kívüli, a térség középiskolás korosztályának szakmai képzésében szerepet játszó intézmények bevonása az egyeztetési és konzultációs folyamatba, esetleg a műszaki és egyéb felsőfokú képzést nyújtó intézményekkel való folyamatos kapcsolattartás – így továbbra is támogatható. Hosszabb távú célként egy *térségi munkaerőpiaci paktum* kidolgozása is kitűzhető.

A *piac igényeihez igazodó rugalmas szakképzési struktúra kialakítása* elindult, de a piac változó igényei miatt a folyamatot továbbra is fenn kell tartani.

2.2. Az alapképzettség szintjének növelése – az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása

A program fenntartása szükséges, a térség fiatal korosztályában az iskolázottsági szint, ezen keresztül a képzettség és készségek fejlesztése alapvető fontosságú a hosszú távú versenyképesség alakításában.

A *felnőttképzés infrastrukturális háttérének javítása* folyamatos cél, de ezt célszerű kiegészíteni a képző helyek és az általuk kínált képzési formák körének rugalmas, a piaci igényekhez igazodó bővítésével.

Az idegen nyelv és informatika tanfolyamok szervezése és a részvételi hajlandóság növelése, mint támogatható tevékenység fenntartása célszerű, kívánatos.

2.3. A rekreációs és kulturális intézmények feltételeinek fejlesztése

A program nagy szerepet játszhat a fiatal és aktív korosztályok térséghez tartozásának erősítésében, így megtartása feltétlenül javasolt.

Célszerű volna a program címét a „működési” szóval kiegészíteni, így pontosabban fedné a tartalmi leírást. A támogatható tevékenységek köre és a tartalmi leírás, valamint a célok meghatározása nem fedi egymást tartalmában.

A megjelölt két támogatható tevékenység (*kulturális intézmények fejlesztése, illetve civil szervezetek működését elősegítő intézményi háttér fejlesztése*) fontos, megtartásuk javasolt, de megfontolandó a tartalmi leírásban kifejtett lehetőségek beemelése, úgymint a civil szervezetek bevonása a művelődési házak működtetésébe, illetve a már gyakorlatban is meglévő szerepük (*programszervezés, közösség építés*) további erősítése.

2.4. A természet- és környezetvédelem infrastrukturális és szervezeti háttérének erősítése

A kulturált táji és épített környezet a területfejlesztés általános céljait is támogatja, miközben az elvégzett fejlesztések a turisztikai vonzerőt is növelik a térségben. A program megtartása javasolt.

A támogatható tevékenységek, illetve a tartalmi leírásban kissé pontosabban kibontott „legfontosabb feladatok” köre a további évekre is megtartandó. Doboz csatlakozásával a régi, törvényi szabályozással bezárt és rekultiválásra kijelölt települési szilárdhulladék lerakók problematikája erősödött.

2.5. Környezettudatos életforma terjesztése és települési környezet megújítása

A program megtartása javasolt. Kiemelt célcsoportként az iskoláskorú gyermekek nevesítését javasoljuk.

A támogatható tevékenységek, jelenleg hatályos dokumentumban meghatározott köre a további évekre is megtartandó. Nagy súlyt kell helyezni az iskolai nevelésre, ezen belül az *öko-iskola programokra* lehetne nagyobb figyelmet fordítani. Célszerű volna a lokális aktivitás erősítése a „*Virágos város*”, „*Virágos falu*” mozgalomba való részvételen keresztül. Fel kellene újítani a „*Challenge Day*” típusú programokban való aktív részvételt. Térségi szinten kialakítható volna egy Egészségnap Programorozat, melyet célszerű volna hagyománnyá fejleszteni. A településen belüli kerékpáros közlekedés

támogatása („*Kerékpárosbarát település*”), vagy a *vízparti aktív kikapcsolódás* megjelenítése az intézkedések között célszerű.

3.1. Térség szervezeti háttérének kiépítése – Békési Többcélú Kistérségi Társulás Térségi Iroda létrehozása

A program ebben a formájában nem javasolt megtartásra.

Az Iroda megalakult, jelenleg 4 fővel dolgozik. Elhelyezése Békés Város Polgármesteri Hivatal épületében megoldott, infrastrukturális felszereltsége jó. A munkaszervezet létrehozását célzó, valamint az infrastrukturális háttér megteremtését sürgető, támogatható tevékenység megvalósult, annak további szerepeltetése a dokumentumban nem szükséges.

A célok között feltüntetett „*A térségmenedzselési feladatok hatékonyságának növelése a munkaszervezet működtetésén keresztül*” intézkedést javasoljuk a Program címébe emelni, s a program struktúráját ennek mentén megváltoztatni.

3.2. A Békési kistérség inter-regionális, határmenti és nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése

A program tartalma továbbra is aktuális, megfontolandó, hogy a korábban (2.2. Program) már jelzett nyelvi képzést célszerű volna a támogatható tevékenységek köréből törölni.

Át kell gondolni, hogy a program tartalmát nem lehetne-e beintegrálni az 1.1. Programba (imázs-építés), illetve annak tartalmát úgy kibővíteni, hogy a közvetlenül nem gazdasági célokat szolgáló kapcsolatépítés is beépíthetővé váljon.

3.3. A képzési, egészségügyi és szociális ellátó intézmények tevékenységének térségi összehangolása

A program ebben a formában megtartásra nem javasolt.

A program által megkívánt koncentrált térségi szintű szolgáltatások beindítása és működtetése ellentmondásban van a térség többcentrumú térszerkezetére vonatkozó tervezési alapelvvel. Célszerűbb volna a *mikro-körzetek szintjén dekoncentrálni e szolgáltatások szervezését* és nyújtását, s csak pontos gazdaságossági számítások elvégzése után célszerű meglépni egy térségi szintű integrációt. Az integrációk átalakítása kapcsán minden esetben figyelemmel kell lenni az egyes települések és intézményeik jelenlegi szerződési köteleimre, azok lejáratá előtt a meglévő keretek újragondolása nem tűnik célszerűnek.

Az *integrált szolgáltatások kiegészítő infrastruktúrájának megteremtése* a fentiek figyelembevételével és az ott jelzett ütemezésben valósulhat meg.

3.4. A térség belső közlekedési elérhetőségi viszonyainak javítása

A támogatható tevékenységek körét érvényesnek és aktuálisnak tartjuk. Fontos volna, hogy a Körös Volánnal egyeztetve megteremtődjenek *Doboz bekapcsolásának lehetősége* a menetrendszerű kistérségi helyközi autóbusz közlekedésbe, legalább Békés közvetlen – átszállás nélküli – elérhetőségének megteremtésével.

A konkrét projektek jelzik, hogy a közúthálózat minőségének javítása mellett új összekötő és bekötő-elemek kiépítése is szükséges, összhangban a jelenlegi áramlási pályákkal és a turisztikai fejlesztések által várhatóan generált forgalommal. Fontos eleme a fejlesztéseknek a kerékpárút-hálózat fejlesztések

sora, melyek egy része térségen is túlmutató, itt jelezni kell az egyeztetések fontosságát a többi érintett településsel és térséggel.

3.5. Térségi informatikai hálózat kiépítése

A program címét és belső tartalmát is változtatni javasoljuk.

A települési informatikai hálózatok fejlesztése lezajlott az elmúlt évek során, ám az *e-ügyintézés feltételeinek megteremtése* továbbra is vontatottan halad, az igénybe vehető szolgáltatások köre szerény, a használók száma nem növekszik elég gyorsan. Nem látszik a szöveges kibontásból, hogy a tervezők mit értettek „*Az informatika eszközök használatának terjesztése a lakosság körében*” támogatható tevékenységen belül. Ilyen típusú pályázati források nem ismertek, a települések és a térség forrásai e téren nem elégségesek látványos eredmények elérésére. Informatikai képzések a 2.2. Programban már megjelennek, ez a tevékenységi forma itt nem kell, hogy újra megjelenjen. Ugyanakkor a támogatható tevékenységek között több elem (pl. térségi honlap fejlesztése, információs táblák kihelyezése – kérdéses ennek itteni szerepeltetése is, teleházak és eMagyarország pontok hálózatának fejlesztése, nyilvános internet-elérések számának fejlesztése, WiFi hálózat létesítése) nem jelenik meg támogatható tevékenységként, melyek beemelését viszont javasoljuk.

A Békési kistérség térség- és gazdaságfejlesztési programjának intézkedései

1. A térségi gazdaság szerkezeti átalakulása és a gazdasági infrastruktúra fejlesztése

1.1. A térségre jellemző gazdasági imázs kiépítése

Az intézkedés célja:

- Egyedi, térség-specifikus termék és szolgáltatás szerkezet kialakítása
- A kistérség egyedi képének kialakítása – a befektetők számára fontos tényezőkre és a térségi sajátosságokra alapozva
- A kistérség versenyképességének növelése

Az intézkedés indokltsága

A globalizáció korában a tömegtermékek terjedésével szemben alternatívát kínáló és a versenyképességet növelő tényező az egyedi arculat megteremtése és ezzel a tágabb értelemben vett gazdasági környezetből történő kiemelkedés. Ez különösen fontos a tőkeforrások (külföldi működő tőke; hitelkínálat) 2007 óta tartó folyamatos szűkülése és a kelet-közép-európai térség egésze iránt megingott bizalom miatt. A térség arculatának kialakítását a jelen világgazdasági helyzetben két pillérre célszerű építeni.

(i) Továbbra is fontosak a kistérség egyedi vonásai. A Békési kistérség területe, mint elsősorban kitűnő adottságokkal rendelkező agrárvidék volt az eddigiekben ismert, ugyanakkor a kor elvárásainak megfelelően új, dinamikus elemekre van szükség a versenyképesség javításához. A Békési kistérségnek, mint hagyományokkal nem rendelkező területi egységnek szüksége van arra, hogy egyéni arculattal kerüljön be a köztudatba.

(ii) A befektetők számára (akár termelő beruházásról, akár hitelről van szó) felértékelődött a stabilitás, a biztonság. Tehát olyan belső erőforrásokat kell feltárunk, amelyek a térség (mint befektetési célpont) iránti bizalmat erősíti. Ezek közül kiemelten fontos a gazdaságfejlesztés szereplőinek együttműködése, a közöttük zajló információ csere, kommunikáció, illetve a szereplők kifelé irányuló kapcsolatainak mozgósítása a térség érdekében.

(iii) A térség arculatának kialakításában a már meglévő intézményi kapcsolatokra (azok információs csatornáira) építhet a kistérség (megye; régió; ITD Hungary; utóbbin keresztül a külföldi – pl. amerikai, német - befektetők magyarországi szervezetei).

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés elsősorban a Békési kistérség egyedi arculatának kialakítására koncentrál. Ennek első lépése magának a gazdasági struktúra átalakításának megindítása, amelynek eredményként egy változatos egyedi termékstruktúra alakul ki. Erre alapozva a Térségi Iroda egy előzetesen kialakított stratégia mentén, a gazdaságszerkezet átalakítás eredményeként megjelenő, illetve a már létező, kistérségre leginkább jellemző termékekre alapozva végzi térségi marketing tevékenységét. Az egyedi termékszerkezet alapozódhat mezőgazdasági vagy ipari termékekre, vagy idegenforgalmi szolgáltatások speciális körére. Az intézkedésen belül javasolt meghatározni az egyedi termékek körét, és kialakítani a kapcsolódó tevékenységek támogatásának módját. A térségi image kialakításának része a marketing stratégia kidolgozása, amelynek érvényesítésekor felhasználásra kerül a térségi ingatlan kataszter termék-, és szolgáltatáskatalógus, illetve az internetes honlap kialakítása.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés eredményeként kialakul a versenyképességet javító gazdasági imázs, amely a Békési kistérségre jellemző termékekre (mezőgazdasági, ipari vagy turisztikai) alapozott marketing stratégiára alapozódik. A Békési kistérség ismertsége és versenyképessége jelentősen javul, a térségi marketing tevékenységnek köszönhetően a vállalkozások könnyebben találnak piacra és így jövedelemtermelő képességük tartósan magas lesz. A marketing eredményeként fokozódik a térség iránti érdeklődés és javul látogatottsága.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Térségi marketing stratégia kialakítása
- Marketing eszközök alkalmazása

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok
- vállalkozások
- Békési Többcélú Kistérségi Társulás, Térségi Iroda

1.2. Zöld és barnamezős beruházások feltételének javítása

Az intézkedés célja

- Új zöldmezős telephelyek kialakítása a térségben
- A térség telephelyeinek és területeinek kiajánlása legyen hatékonyabb
- A kistérségben növekedjék a barna és zöldmezős befektetések száma és volumene
- A térségi vállalkozások telephelyhez juttatásának elősegítése
- A telephelyek infrastrukturális ellátottságának javítása (pl. információs technológiák)

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérségben még megyei viszonylatban is alacsony a külföldi és hazai tőkebefektetések aránya. A települések nem rendelkeznek sok kiajánlható területtel és telephellyel, ugyanakkor számos terület van magántulajdonban, amely hasznosításra vár. A települési önkormányzatok – néhány kivétellel – az eddigiekben kevésbé voltak kezdeményezőek a befektetővonzás tekintetében, vagy eszközeik hatékonysága alacsonynak bizonyult. A Békési kistérség még nem rendelkezik átfogó, térségi szinten összesített, településszintű barna- és zöldmezős hasznosításra kiajánlható területi kataszterrel, ami hatékonyabbá tenné a térség beruházásainak növekedését. Emellett nem alakította ki stratégiáját a területhasznosítás jellegével kapcsolatban sem (pl. bizonyos tevékenységek preferálása vagy kizárása). A telephely-kínálat mint erőforrás fontos szerepet tölt be a térség arculatának kialakításában is.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés elsősorban a település szinten felmért és térségi szinten szintetizált kataszter elkészítésére és annak vállalkozói tevékenységet élénkítő használatára vonatkozik. A kataszter nem csupán termelő beruházásokra, hanem intézmények létrehozására alkalmas területeket is kell, hogy tartalmazzon, figyelembe véve a térségi sajátosságokat és az eddigiekben felmerülő befektetői igények jellegét (pl. idősok otthonának létrehozása magántőkével).

A kizárható területek számbavétele mellett fontos tevékenység a letelepíthető tevékenységek jellegére vonatkozó stratégia meghatározása, amelyben érdemes figyelembe venni a térségre vonatkozó prioritás, az ökológiai fenntarthatóság fontosságát. Ezután következik a potenciális befektetői csoportok felmérése és a célcsoport jellegzetességeit figyelembe vevő értékesítési stratégia kidolgozása, eszközeinek megteremtése és a tevékenység beindítása.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatása, hogy megélénkül a befektetések intenzitása a kistérségben. Az eddig használaton kívül álló, romló állapotú és használatra váró ingatlanok adottságaiknak megfelelő és a használatra vonatkozó stratégiával összhangban lévő tartalommal töltődnek meg. A létrejövő beruházások eredményeként új munkahelyek jönnek létre és javul a térség népességmegtartó képessége. Ezzel összefüggésben megnövekszik az önkormányzatok jövedelme, ami a lakosság életminőségének javítására fordítható.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Település szinten felmért és térségi szinten összesített területi kataszter készítése, folyamatos aktualizálása
- Területi értékesítési stratégia kidolgozása és megvalósítása

Az intézkedésben érintettek

- Békési Többcélú Kistérségi Társulás, Térségi Iroda
- települési önkormányzatok

1.3. A gazdasági szolgáltató infrastruktúra fejlesztése

Az intézkedés célja

- A vállalkozásfejlesztés térségi intézményrendszerének megteremtése
- A vállalkozások működését segítő szolgáltatások kialakítása
- A vállalkozások közötti kapcsolatteremtés és együttműködés feltételeinek megteremtése
- Induló vállalkozások fejlődési esélyeinek növelése
- Beszállítói kapcsolatok erősítése

Az intézkedés indokoltsága:

A versenyképesség javításában – a vállalkozások, a települések, a kistérségek esetében is – a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó tudás és információk kulcsszerepet töltenek be. Az üzleti információk ezért rendkívül drágák, nehezen elérhetők, s jelentős részük személyes (informális) csatornákon keresztül gazdát. Budapest üzleti információs monopóliuma miatt a vidéki térségek – Békés megye, s azon belül a Békési kistérség különösen – kedvezőtlen helyzetben vannak. A Békési kistérség vállalkozásai a vállalkozásfejlesztés szolgáltatásaihoz hagyományos központjaikban Békéscsabán, illetve Szarvason jutottak – a hazai üzleti szolgáltató hálózatokban még az előbbi is csak szerény csomóponti szerepet tölt be. Ugyanakkor a kistérség nem rendelkezik térségi szinten szervezett vállalkozói érdekképviselet hagyományaival. Az érdekképviselet egy-egy ágazat országos szervezetének (elsősorban agrárium) helyi szervezeteiben folyik. A vállalkozásfejlesztés eszközeiként számon tartott inkubátor házak és ipari parkok nem, vagy csak alacsony hatékonysággal működnek a térségben. Gyakorlatilag hiányzik a vállalkozásoknak olyan területi koncentrációja, ahol a szolgáltatásokat integrált keretek között, költségkímélő módon vehetnék igénybe, ezzel is növelve fennmaradási esélyeiket. A fejlesztést az is indokolja, hogy a megyeszékhelyen működő Inkubátorház teljesen telített, tehát igény mutatkozik az ilyen jellegű lehetőségek megteremtésére.

Ezért feltétlenül szükség van a térségi vállalkozók információs háttérének – az üzleti (piaci) információk áramlása feltételeinek – javítására. Ehhez rendelkezésre állnak az országos szervezetek, intézmények információs hálózatai (kamarák, szakminisztériumi hivatalok, inkubátorházak szövetsége, Magyar Ipari parkok Szövetsége stb.). ugyanakkor a kistérségi szervezésű vállalkozási fórumok javíthatják a vállalkozások működési hatékonyságát – amennyiben ezeket az (információ- és tudásközvetítés iránti) igények felmérésére és információk átadására használjuk fel.

Az intézkedés tartalma

A kistérség működtető, irányító szervezetének lehetőséget és fórumot kell teremteni a térség vállalkozásai számára az együttműködések kialakítására és a közös érdekvédelem megteremtésére. Az együttműködési formák közül elsősorban a térségi beszállítói hálózatok bővítése az elsődleges, amely jó eséllyel egy-egy tevékenység természetes klaszteresedési folyamatához vezethet. A kistérségi honlap kialakítása, illetve vállalkozási tájékoztatók szervezése megfelelő fórum lehet vállalkozások információk, üzleti szolgáltatások iránti igényének feltárására (ha szükséges, az információhiányból adódó problémáikkal való szembesítésükre), és az információk átadására. Ebben segítséget nyújthatnak a vállalkozói és szakmai szervezetek megyei képviseletei, szakértői.

Mivel a térség nem rendelkezik a kezdő vállalkozások fennmaradási esélyeit növelő szervezettel, illetve annak infrastrukturális háttérével javasolt legalább a térségi gazdaság északi és déli súlypontjában (Békés, Mezőberény) egy-egy mikrotérségi befogadó körrel

rendelkező vállalkozói inkubációt végző intézmény létrehozása (inkubátorház, inkubátorcsarnok). A formának jól bevált, működő példái ismertek a megyében, nem csak a megyeszékhelyen, hanem kisebb településeken is, bizonyítva, hogy ezek nem csupán nagyobb városi központokban életképesek.

Az inkubátorházak az együttélés fizikai megteremtésével kínálják az együttműködés lehetőségét és olyan a gazdasági versenyképességet serkentő szinergiát kínálhatnak (több egymás tevékenységét kiegészítő termelő és szolgáltató vállalkozás együttélése), amely a térségben csak itt érhető el. Az inkubátorházak fizikai infrastruktúrája, kiegészítő szolgáltatásai és szinergikus hatásai kedvezően befolyásolják a kezdő kisvállalkozások életben maradási és fejlődési esélyeit.

Az inkubációs tevékenység mellett jelentős előrelépést jelent a térség vállalkozói számára, ha a tevékenységükhöz kapcsolódó szolgáltatásokat egy helyen koncentráltan vehetik igénybe. Az agrártevékenységet folytató vállalkozások számára ilyen lehetőség az egyebek mellett gépkereskedelmi és raktározási feladatokat ellátó agro-parkok létrehozása.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés hatásaként emelkedik a vállalkozó kedv a kistérség településein, ezzel párhuzamosan növekszik a térség vállalkozásainak együttműködési intenzitása. Egy-egy megrendelés közös teljesítése, avagy akár tartós együttműködések kialakítása is lehetséges. A beszállítói kör növekedésével a vállalkozások egymás biztos piacai lehetnek.

Az inkubátorházak átsegítik az induló vállalkozásokat az indulással járó nehézségeken és periodikusan újabb és újabb vállalkozásokat fogadnak be és állítanak növekvő pályára. Az intézkedés hatásaként egy élet- és versenyképes vállalkozói réteg alakul ki a kistérség területén.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Vállalkozói inkubációt végző szolgáltató komplexumok létrehozása (inkubátorház, inkubátorcsarnok)
- Nagy helyigényű, kifejezetten az agráriumhoz kapcsolódó agro-park létrehozása (gépkereskedelmi és raktározási) funkcióval
- Vállalkozások működését segítő szolgáltatások (információnyújtás, pályázatírás) egy létesítményben történő koncentrációja
- Vállalkozói fórumok, tájékoztató előadások szervezése, információcsere lehetőségének megteremtése

Az intézkedésben érintettek:

- vállalkozások
- önkormányzatok
- Térségi Iroda
- kamarák

1.4. A mezőgazdaság termékszerkezetének átalakítása¹

Az intézkedés célja

- Versenyképes, piaccal rendelkező mezőgazdasági termékstruktúra kialakítása

¹ A programstruktúra részletes kidolgozása a kistérség „Agrárstruktúra és vidékfejlesztési Program” felülvizsgálati dokumentumában (MTA RKK ATI Békéscsaba, 2010) fog megjelenni.

- Helyben feldolgozható agrártermékek súlyának növekedése
- Új vállalkozások létrehozása az agrártermék feldolgozásban
- Az agrárium jövedelemtermelő képességének emelkedése

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérség gazdasága rendkívül jó adottságai miatt elsősorban jelenleg is agrár jellegű. Ezért a térséget nagymértékben sújtja a hazai agrárium egészére jellemző probléma: a piaci folyamatokat a külső szereplők döntései – transznacionális kereskedelmi és feldolgozóipar vállaltok, az Európai Unió agrárpolitikája – határozzák meg, miközben a változó helyzetre a haza szakpolitikák két hosszú távon sem találtak megfelelő válaszokat, hogy segítsék a lokális szereplők alkalmazkodását.

A térség helyzetét súlyosbítja, hogy az agrárium termékszerkezete azonban meglehetősen egyoldalú, a gabonafélékre koncentrál, miközben a termelők csak részben hasznosítják a zöldség és gyümölcsstermelésben, iparinövény-termelésben és a biogazdálkodásban rejlő lehetőségeket. A gabona-hús irányultságú termelők romló piaci helyzete indokolják a mezőgazdaság termékszerkezetének átalakítását, A zöldség- és gyümölcsstermelés súlyának növelésével, biokultúrák telepítésével, helyi feldolgozásukkal egyedi termékek létrehozására van lehetőség, amely hozzájárul a térség sajátos termékstruktúrájának kialakításához. A biogazdálkodás ösztönzésével ugyanakkor nem csak hosszútávon fenntartható, környezetkímélő, ugyanakkor (különlegessége miatt) jövedelmező, élők munkaiigényes gazdasági tevékenységek köre bővíthet, de mindez az itt élők életminőségét pozitívan befolyásolhatja, növelheti a térség népességmegtartó potenciálját.

A mezőgazdaság szervezeti és üzemi keretei – a tulajdonosi és bérleti konstrukciókra épülő koncentrációs folyamatok ellenére – elapróztak a térségben, a termelési feltételek javítására és az értékesítés összehangolására létrejött szervezetek nem hatékonyak, és távolról sem teljes körűek. A termékpályák újjáépítése és a termelők (mint beszállítók) növekvő függősége és kiszolgáltatottsága indokoltá tenné az együttműködés erősítését és kiterjesztését az ágazat szereplői között a termelési költségek csökkentése és a hatékonyabb érdekérvényesítés céljából.

Az intézkedés tartalma

A kistérségi kompetenciába tartozó tevékenység az intézkedéshez kapcsolódóan a mezőgazdasági vállalkozások körében folytatott tájékoztató jellegű „propaganda” tevékenység, amelynek eredményeként a termelők egyre fokozzák a munkaiigényesebb termékek arányát termékszerkezetükben. Fontos egy biztos felvásárlói háttér megléte. Ilyen biztos piac lehet a régióként egy, jelentős külső piaccal rendelkező TÉSZ-hez vagy annak partner szövetkezetéhez történő beszállítás. A beszállítás mellett a gyümölcs és zöldségfajták, illetve a biotermékek helyi kisüzemi feldolgozására is lehetőséget adnak (pl. a gyümölcspálinka készítésére is, ami kisüzemi körülmények között is megvalósítható és van rá piaci igény). A zöldség és gyümölcs mellett az ipari növények termelése, valamint alternatív termékként a rosszabb minőségű földterületeken az energianövények termelése is szóba kerülhet.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként versenyképes és magasabb hozzáadott értéket előállító termékek kerülnek ki a kistérségből. A mezőgazdaság jövedelmezőbb és biztosabb megélhetést jelent a térség vállalkozóinak. Ugyanakkor az új termékstruktúra következményeként kialakult feldolgozó tevékenység újabb munkahelyeket teremt, növeli a térség népességmegtartó képességét és hozzájárul a térség speciális arculatának kialakításához.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Mezőgazdasági tároló kapacitás növelése és hatékony kihasználása
- Zöldség és gyümölcsfeldolgozást végző, egyedi igényeket kielégítő kisüzemek létrehozása és a meglévők fejlesztése
- A bio-termékek súlyának növelése

Az intézkedésben érintettek

- vállalkozások
- kamarák
- **Bio-kultúra Egyesület**
- szövetkezetek
- FVM hivatalok
- falugazdászok
- Békés Megyei Agrárkamara

1.5. Az agrárgazdaság szerkezeti és szervezeti alapjának megerősítése a piacképes középgazdaságok kiemelt fejlesztésével és a termelési-értékesítési integrációk erősítésével²

Az intézkedés célja

- A kistermelők integrálása és termelő tevékenységük hatékonyabbá tétele
- A térségi mezőgazdaság versenyképességének növelése
- Termelő és feldolgozó tevékenységek szervezeti integrációja
- A termelők közös érdekképviseletének érvényesítése

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérség településeihez tartozó földterületeken jellemző a termőföld folyamatos koncentrálódása, részben a földtulajdon, részben a kisebb földterületek bérbeadása révén. A földterület viszonylagos elaprózottságának megfelelően az egyre nagyobb számban létező szövetkezetek is felaprózódnak. A mezőgazdaság versenyképesebbé tételéhez és a termelők érdekérvényesítésének javításához a szövetkezetek nagyságának növelésére volna szükség, amely számos gazdával a háttérben magabiztosan tárgyal a piac szereplőivel, és maradéktalanul rendelkezik a termeléshez szükséges feltételekkel. A termelési és értékesítési feladatokat egyaránt koordináló TÉSZ-ek a kistérség területén hatékonyan nem működnek, a létrejött kezdeményezések teljes körűen nem töltik be egy jól működő TÉSZ funkcióit. A mezőgazdasági termelés szervezeti hátterének modernizálása, új típusú Termelői Értékesítő Szövetkezetek és termékpályás szövetkezetek létrehozása a közös érdekérvényesítésen, a termelési költségek csökkentésén és a nyújtott szolgáltatásokon keresztül a mezőgazdasági termelés versenyképessége javításának feltétele.

Az intézkedés tartalma

² A programstruktúra részletes kidolgozása a kistérség „Agrárstruktúra és vidékfejlesztési Program” felülvizsgálati dokumentumában (MTA RKK ATI Békéscsaba, 2010) fog megjelenni.

A termelő és feldolgozó tevékenységek szervezeti integrációjának ösztönzése lehetséges az új típusú szövetkezetek előnyeiről való tájékoztatással, a gazdák részére szervezett információs fórumokon. A gazdálkodóknak fel kell ismerniük, hogy csak szövetkezeti keretek között képesek működési hatékonyságukat fokozni, és tevékenységük jövedelmezőségét javítani. Az önkormányzatok támogathatják a szövetkezeti szerveződések létrehozását pl. kedvezményes iroda vagy terem bérlet biztosításával is.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés végrehajtása jól szervezett térségi agrárgazdaságot eredményez. A szervezeti háttér konszolidációjával hatékonyabbá válik a termelés, csökken a termelők kiszolgáltatottsága, növekszik az értékesítés biztonsága és ezáltal javul a szektor jövedelmezősége. A piaci kereslethez való alkalmazkodást teszi lehetővé a szövetkezetek raktárkapacitásának kihasználása. A szervezeti keretek között zajló tanácsadói tevékenységgel javul az információval való ellátottság általános színvonala, és ezáltal a termelés versenyképessége. A termelői integrációk az érdekvénesítés hatékonyságát is javítják.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

Az optimális birtokméret kialakítása, a hatékony gazdaság működéséhez megfelelő szervezeti háttér biztosítása

Földcsere programok támogatása

A föld életjáradék program továbbvitele

Az állam tulajdonában lévő földek középgazdaságok fejlődését célzó tartós bérbe, vagy tulajdonba adása
A kárpótlásra kijelölt, még árverezésre nem került földterületek sorsának gyors és egyértelmű rendezés
célzott módon a piacépes középgazdaságok fejlesztése érdekében.

Az osztatlan közös tulajdonban lévő földterületek kimérése, és hasznosításuk felgyorsítása a földcsere programok, a föld-életjáradék program, illetve állami tulajdonba kerülés esetén az 1.1.3. intézkedési irány szerint.

Új típusú szövetkezetek, termelői csoportok kialakítása, a piacra jutás szervezeti hátterének biztosítása

Új típusú termékpályás szövetkezetek kialakítása, támogatása

A térség szövetkezeteinek együttműködését, összehangolt fejlesztését segítő kezdeményezések támogatása,
a számukra nyújtott szolgáltatások támogatása

Beszerezési, értékesítő és raktározási érdekközösségek megszervezésének ösztönzése

Mintaszövetkezések támogatása, a jó és sikeres gyakorlat elterjesztése érdekében

Mezőgazdasági vállalkozások hatékonyságot növelő beruházásainak támogatása

Az egyéni és családi gazdálkodás információ-, szaktanácsadással történő segítése

Fiatal gazdálkodók, kezdő agrárvállalkozók segítése

Korai nyugdíjazás támogatása

Szerkezetváltási támogatás egyéni és családi gazdaságok számára

A mezőgazdasági termelés műszaki színvonalának emelése

A megtermelt árualap feldolgozottsági fokának emelése, az élelmiszer feldolgozóipar kiemelt fejlesztése

Az agrártermékek feldolgozottsági szintjének emelése, a feldolgozóipar kiemelt fejlesztése különösen a kis, és közepes méretű decentralizált vállalkozások támogatásával

A piaci lehetőségekkel összhangban, termelői integrációk tulajdonában lévő feldolgozó kapacitások megvalósítása

Az állattenyésztés diverzifikációja, a minőségi, a hagyományokon alapuló, illetve az extenzív állattartás támogatása specializált termékek előállítása érdekében

Az állattenyésztés körülményeinek korszerűsítése, az EU normák érvényesítése

A gazdálkodás fejlődését segítő szolgáltatások és intézményrendszer fejlesztése

Az agrárvállalkozások IT használatának elterjesztése, támogatása

Az agrár érdekvédelem térségi szintű szervezetének támogatása szolgáltatásainak bővítése, fejlesztése érdekében

Az agrárvállalkozások információs szolgáltatásainak kiemelt támogatása, különös tekintettel a pályázati lehetőségekre és a pénzügyi szolgáltatásokra

Az intézkedésben érintettek

- Békés Megyei Agrárkamara
- Békési Többcélú Kistérségi Társulás
- vállalkozások
- TÉSZ-ek
- falugazdászok
- FVM hivatal

1.6. Az agrárgazdaság foglalkoztatási szerepének növelése, a kapcsolódó szolgáltatások és az alternatív gazdálkodás fejlesztése³

Az intézkedés célja

- A gazdálkodás eredményességének fokozása.
- A természeti adottságokhoz alkalmazkodó termelési módszerek terjesztése.

Az intézkedés indokltsága

A mező-erdő és vadgazdálkodás foglalkoztatási szerepe sajnos évek óta csökken, 2008-ban országosan alig négy és fél százalékot tett ki. Az ágazat kereseti viszonyai nem érik el az átlag háromnegyedét. Az élelmiszeripar foglalkoztatási viszonyai szintén folyamatosan csökkenő tendenciát mutatnak. E negatív tendenciák sajnos a Békési kistérségben halmozottan jelentkeznek, vagyis a térségben kulcskérdés a foglalkoztatás növelése. Ez annak ellenére fontos követelmény, hogy az agrárágazat foglalkoztatási szerepe a statisztikákban lényegesen alacsonyabb mutatkozik a valóságnál, amit országosan a különféle kutatások 12-15 %-ra becsülnék, figyelembe véve a kiegészítő jövedelmet jelentő mezőgazdasági tevékenységet és a nem bejelentett foglalkoztatást is. Az ágazat foglalkoztatási szerepnövekedése egyrészt az érdekeltséget alapvetően meghatározó adózási és adminisztrációs szabályok megváltoztatását kívánják, másrészt a nagyobb hozzáadott értéket jelentő ágazatok, a munka-intenzív ágazatok, a feldolgozás és a kiegészítő szolgáltatások célirányos fejlesztését teszik szükségessé. A bérjellegű juttatásokat terhelő még ma is kiemelten nagy elvonások, a bevallási rendszer bonyolult volta, az eljáró hatóságok szemlélete, a teljesíthetetlen bürokratikus szabályok, az abnormális mennyiségű adónem és bevallási határidő mind-mind abba az irányba hat, hogy az élők munkát kerülje (munka-intenzív ágazatok alacsony aránya), illetve lehetőleg technológiával helyettesítse a termelő. E gazdálkodási kényszert nem képesek ellensúlyozni a pályázati rendszer foglalkoztatás megtartásra, vagy bővítésre vonatkozó előírásai, preferenciái sem.

Az élelmiszeripar alapanyag-előállításához kapcsolódó tevékenységeiben kiemelt jelentősége van az alkalmi és az idényjellegű foglalkoztatásnak. Ennek szabályait sajnos az elmúlt év végi törvénymódosítás nem tette sem egyszerűbbé, sem rugalmasabbá, sem teljesíthetőbbé. A bürokratikus előírások továbbra is jellemzőek, a „terepen” nehezen teljesíthetőek és a járulékszint is emelkedett. E foglalkoztatási formának pedig kiemelt szerepe lehetne a gazdaság „kifehérítésében” és nagyban növelné az ágazat foglalkoztatási szerepét, csökkentené az önkormányzatok szociális terheit.

³ A programstruktúra részletes kidolgozása a kistérség „Agrárstruktúra és vidékfejlesztési Program” felülvizsgálati dokumentumában (MTA RKK ATI Békéscsaba, 2010) fog megjelenni.

A foglalkoztatás szabályrendszerének változatlansága lényegében kizárja a munka-intenzív ágazatok szerepének növekedését. Amennyiben e téren történne előrelépés még meg kellene teremteni a szerkezetváltáshoz szükséges érdekeltséget is, vagyis a cukorágazathoz hasonlóan külön pályázati lehetőséget kell biztosítani a munka-intenzív, illetve a nagyobb hozzáadott értéket jelentő tevékenységek elterjedése érdekében. E pályázatok csak akkor lehetnek sikeresek, ha a termelés és feldolgozás integrált rendszerére épülnek, vagyis ha a termékpálya nagy részét átfogják, és biztosítják annak szervezeti feltételeit is. A következő időszak pályázati irányai között a feldolgozás elősegítése mellett a szerkezetváltásnak kell jelentős hangsúlyt kapnia.

A foglalkoztatás bővítésében fontos kiegészítő szerep hárulhat a specializált termékeket és szolgáltatásokat előállító táj-, biogazdálkodás fejlesztésére, a gazdálkodás-vendéglátás-turisztikai-szolgáltatások térségi szinten összehangolt biztosítására. A biogazdálkodás nemzetközi piacokon is keresett termékeire ma lényegesen több hivatkozás olvasható, mint valódi előrelépés. A biotermékek keresettsége kétségtelen, ehhez azonban minősített eljárások és termékek kelljenek. A hagyományos gazdálkodásról biogazdálkodásra történő átállás időszaka pedig érdemi veszteséget eredményez, amit nehezen vállalnak a gazdák, emellett a termelés integrálásával, szervezésével is vannak problémák. A biotermelés elindítása a „szerkezetváltás” támogatási rendszerébe illeszkedve érdemben fejleszthető. Az átállásban itt kisebb arányban jelenik meg (de megjelenik) az eszközcsere igény, lényegesebb a termelési technológia (know-how, speciális eszközök), a minőségi előírások teljesítésének és leigazolásának többletköltsége, illetve az átállás időbeliségéből következő átmeneti bevételkiesés ellensúlyozása. A termelés érdemi bővítése az integrációs szervezetek, a feldolgozás és piacra jutás megszervezését is megköveteli, vagyis teljes termékpályákat átfogó biotermelési rendszerek esetében van esélye a nagyobb volumenben is előrelépést eredményező szerkezetváltásnak. Bár a hazai piac is bővül, egyértelműen kijelenthető, hogy e termékek exportként értékesíthetők, a felvevőpiacot pedig a fejlett fogyasztási kultúrával rendelkező országok jelentik, ami a minőségen túl az előállított termék megjelenítésében is magas színvonalat követel.

A tájjellegű, specializált, magas feldolgozottságú élelmiszeripari termékek (ide sorolhatók a hungarikumok is) iránti igény egyre élesebben elkülönül a tömeggyártástól, illetve a tömegtermékek iránti igénytől. E termékek előállítása, piacra juttatása érdemben eltér a tömegtermékektől, általában kevéssé gépesíthető, több kézimunkát igényel, jelentős marketing költségeket feltételez, kisebb volumenben, kisebb egységekben, speciális kereskedelmi módszerekkel értékesíthető. Az élelmiszertermelésnek ez a speciális szegmense, gyakorta együtt jár a turizmus, idegenforgalom, vendéglátás, rendezvényszervezés adott tájhoz, népcsoporthoz kötődő teljes intézményesülésével, továbbá egyes tradicionális kézműves foglalkozások újraélesztésével. Mindez csak akkor válhat egy térség valódi erőforrásává, akkor teremthet érdemi perspektívát a helyi gazdálkodók számára, ha szorosan szervezett, ellenőrzött, minőségileg garantált, egységesen tállalt, közösen piacra juttatott termékeket fog át. Ez esetben tehát az egybeszervezett a teljes térséget magában foglaló termelésnek, feldolgozásnak és piacra juttatásnak különös jelentősége van. A Békési Kistérség több tradicionális terméke alkalmas lehet e fejlesztési irányra. Ez esetben a legfontosabb hiányt a szervezés (összefogás, marketing, piacra jutás, minőségbiztosítás) jelenti, amit klaszter-ek szervezésével és kiemelt támogatásával lehet elindítani.

A piacra jutás a multinacionális szervezetek által dominált kereskedelem időszakában általában is szállítási fegyelmet, garantált minőséget, színvonalas csomagolást, nagy áruálapot és hatékony termelést (alacsony ár, szigorú fizetési szabályok) követel. Ezt az integrációt, szövetkezés erősítése nélkül nem lehet elérni. Emellett azonban nagy hangsúlyt kell fektetni a helyi, közvetlen piacok szervezetrendszerének erősítésében, a „nagybani” árubeszerezés multinacionális közvetítők nélküli helyi, kistérségi megszervezésében. Ennek egyik legfontosabb akadályát ma például a közétkeztetést terhelő közbeszerzési előírások jelentik, melyek komplex árubeszerezést írnak elő, ami nagyon sok termelőt és termelői integrációt zár ki a piacról, illetve feleslegesen megnöveli a közvetítők számát a termékpályán.

A térség kedvező környezeti állapotára alapozható ez a termelési forma, melynek célja nem a tömegtermelés, hanem a fenntartható, környezettel összhangban végzett minőségi termék előállítása. Az ökológiai termékek iránti kereslet folyamatosan nő és a jövőben várhatóan Magyarországon is nagyobb szerepet kap a jelenleginél: az egészség- és környezettudatos életforma terjedésével a tiszta környezet felértékelődik és a döntési folyamatokban egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a környezeti kockázati tényezők. Az emberek bizalma a hagyományos, nagyüzemi módszerekkel előállított termékek iránt megrendült az egészséget veszélyeztető káros hatások (pl. BSE, dioxin, madárinfluenza, növényvédőszer maradványok) nyilvánosságra kerülésével és az allergiás betegségek ugrásszerű növekedése is az ökológiai termékek felértékelődéséhez vezetett.

Az intézkedés tartalma

A hagyományos – főleg szántóföldi termelésen alapuló – termelési szerkezet fenntartása a piaci paraméterek és támogatási rendszerek jelenlegi és várható hatása miatt egyre lehetetlenebbé válik. Az ökológiai feltételek miatt a kistérségben kedvező lehetőségek vannak a mezőgazdasági növénytermelés sokszínűbbé tételére, **a nagyobb hozzáadott értéket jelentő, munkaigényes tevékenységek (méhészet, vetőmagtermelés, gyümölcs, egyéb kertészeti kultúrák).**

Elérendő cél a hagyományokra épülő vadgazdálkodás feltételeinek javítása, a vadak genetikai értékének megtartása és fejlesztése, a megfelelő törzsállomány kialakítása. Támogatni kell az erdőfelújítást, az erdőápolást, az erdészeti beruházásokat. Az erdei termékek gyűjtésének megszervezése, csomagolása, feldolgozása és értékesítése gazdasági és természetvédelmi szempontból is indokolt. A mezővédő erdősáv rendszer létesítése hosszú távú tájvédelmet elősegítő feladat, megvalósítása környezetvédelmi szempontból is fontos, mivel gátolja a szálló por következtében keletkező levegő szennyeződés kialakulását.

A **program célja, a kistérségben folyó gazdálkodás piaci** versenyképességének, hatékonyságának és jövedelmezőségének javítása. Ennek érdekében egyaránt szükség van az általános ügyvitelre vonatkozó minőségbiztosítási rendszerek bevezetésére, valamint a termék minőségbiztosítását szolgáló EU-konform rendszerek alkalmazására. **A fejlett piacokhoz való csatlakozás egyik legfontosabb feladata az agrártermelés szerkezetének olyan átalakítása, melynek során a mennyiségi termelési szemléletet a minőségi, hatékonysági szemlélet váltja fel. Legalább ennyire fontos a fejlett piacok minőségi követelményeinek megismerése és az ahhoz szükséges műszaki, technikai feltételek biztosítása.**

A foglalkoztatás bővítésében fontos szerep hárulhat a specializált termékeket és szolgáltatásokat előállító táj-, biogazdálkodásra, a termelés-vendéglátás-turisztikai-szolgáltatások térségi szinten összehangolt biztosítására. A biotermelés fejlesztése a szoros ellenőrzési és minősítési követelmények miatt is a „szerkezetváltás” támogatási rendszerébe illeszkedve érhető el. Az átállásban kisebb arányban, de megjelenik az eszközcsere igény, lényegesebb azonban a termelési technológia és a minőségi előírások teljesítésének és leigazolásának többletköltsége, továbbá váltás időbeliségéből következő átmeneti bevételkiesés ellensúlyozása. A termelés érdemi bővítése a feldolgozás és piacra jutás megszervezését is megköveteli, vagyis teljes termékpályákat átfogó biotermelési rendszerek esetében van esélye érzékelhető előrelépést hozó fejlesztésnek.

A tájjellegű, specializált, magas feldolgozottságú élelmiszeripari termékek előállítása, piacra juttatása érdemben eltér a tömegtermékektől, általában több élőmunkát igényel, kisebb egységekben állítható elő és speciális kereskedelmi módszerekkel értékesíthető. **Az élelmiszertermelésnek e formája gyakran együtt jár a turizmus, vendéglátás, rendezvényszervezés adott tájhoz, népcsoporthoz kötődő egybekapcsolásával, illetve egyes tradicionális kézműves foglalkozások újraélesztésével. Ez esetben a teljes térséget magában foglaló termelésnek, feldolgozásnak és piacra juttatásnak különös jelentősége van.**

A biogazdánál és az ökológiai gazdálkodásra való áttérést tervező gazdánál rendkívül fontos a megfelelő információkhoz való hozzájutás, amely a szakmai – termeléshez kapcsolódó – ismereteken és tapasztalatokon túl a termékfeldolgozás, értékesítés és pályázati pénzek bevonását is lefedi.

A vidéki térségekben az információáramlás nehézkes: gyakran a már gyakorlott biogazdákhoz is későn jutnak a pályázati információk, a pályázatok elkészítésére pedig kellő rutin hiányában nincs elegendő idő. Gyakran érdekképviseleti, érdekérvényesítési nehézségeik is vannak. Mindez indokolja egy a biogazdálkodást koordináló-segítő szervezet működtetését.

A biogazdálkodásnál, akár csak a mezőgazdaság egészében rendkívül fontos, hogy a feldolgozás és értékesítés során képződő jövedelemből a termelő is részesedjen, vagy legalább a magasabb hozzáadott értékű végtermékből származó bevétel a térségben maradjon. A termelés-feldolgozás-értékesítés teljes vertikumának felölelésére kell törekedni: a biogazdálkodás fejlesztésekor komplex gazdaságok kialakítását kell ösztönözni, illetve ki kell tudni aknázni a térség feldolgozó kapacitásaiban rejlő lehetőségeket.

Az intézkedés fontos tartalmi eleme a piacok felkutatása, hiszen a piaci igények ismerete nélkül a termékstruktúra kialakítása nem lehet hatékony.

Az intézkedés várható hatása

A helyben előállított termékek a jelenleginél nagyobb arányban képviseltetik magukat a térség termékstruktúrájában. A már működő biogazdaságok a szakértői segítségnyújtás igénybevételével nagyobb sikerrel pályáznak az elérhető forrásokra, hatékonyabbá válik az érdekérvényesítés, a kellő információkhoz való hozzájutás elősegíti az előállított termékek feldolgozottsági fokának javulását.

Az érdeklődők felkutatása és a szervezett tájékoztatás, oktatás-képzés, tapasztalatok átadása révén a sikeresen termelő gazdák száma várhatóan növekszik.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

A mezőgazdasági termelés diverzifikációjának elősegítése

A kistérségre jellemző hagyományos termékek termelésének és előállításának támogatása

A zöldség-gyümölcs és a kertészeti kultúrák termesztésének támogatása

A vetőmagtermelés, fűszer-, dísz- és gyógynövény termesztés és a méhészet támogatása

Ökotermelési módszerek támogatása a növénytermesztésben és az állattenyésztésben

Az erdő- és vadgazdálkodás fejlesztése

A vadállomány minőségi és mennyiségi fejlesztése

A mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területek erdősítése

Az erdőgazdálkodás fejlesztése, az erdészeti technológiák megújításának támogatása

Az erdei termékek gyűjtésének és feldolgozásának támogatása

Mezővédő erdősávok telepítése, a környezet, és a víz (felszíni és felszín alatti) védelmében végzett céltudatos erdőtelepítések támogatása

A minőségi árualap előállításához szükséges feltételek megteremtése

EU-konform termék-minőségbiztosítási rendszerek bevezetésének támogatása

Az élelmiszerbiztonság követelményeinek megfelelő technológiák támogatása, minőségbiztosítási rendszerek elterjesztése a feldolgozóiparban

A minőségbiztosítás termelési rendszereket, teljes vertikumokat átfogó modelljeinek támogatása

A biotermék előállítás speciális előírásainak, követelményeinek történő megfelelés kiemelt támogatása az ökológiai gazdálkodás térnyerése és a mezőgazdasági termelés, feldolgozás diverzifikációjának érdekében

Az agrárgazdaság kapcsolódó szolgáltatásainak kiemelt fejlesztése

A különféle agrárgazdasági kistérségi szövetkezetek, termelői érdekközösségek közös marketing tevékenységének támogatása

A kistérség agrárgazdaságának segítése, vásárokon, bemutatókon történő részvétel támogatása, speciális országos jelentőségű vásár szervezésének segítése

A megtermelt alapanyagok és feldolgozott termékek piacra jutásához szükséges fejlesztések (raktározás, csomagolás, hűtés, szárítás, szállítás), technológiák támogatása

A mezőgazdasági utak hálózatának felülvizsgálata, helyreállítása, bővítése

A specializált termékeket előállító táj- és biogazdálkodás és a kapcsolódó kiegészítő tevékenységek (turizmus, vendéglátás, hagyományos kézműipar) összehangolt fejlesztése

A turisztikai fejlesztések infrastrukturális hátterének megteremtése, a turizmus kínálati oldalának fejlesztése, szálláshelyek bővítése

A térség idegenforgalmát egyben erősítő összehangolt marketing kiadványok és rendezvények támogatása
Közösségfejlesztő, társadalmi együttműködést elősegítő tevékenységek, programok, rendezvények támogatása

Komplex biotermelési, -termesztési, feldolgozási és értékesítési rendszerek (integrációk) támogatása

A helyben termelt alapanyagok feldolgozását szolgáló kézműipar, kisipar fejlesztése

A helyi piacok szövetkezeti alapú fejlesztése a "fogyasztás, helyi termékekből" program erősítése, agrárjellegű közmunka közösségi célú, piaci alapon nem kielégíthető ellátások biztosítására

A helyi piacokat erősítő kistermelőket egybefogó szövetkezeti mozgalom támogatása

A közmunka programok kiterjesztése az erdészeti ágazatra, az árterek és időszakosan vízzel borított területek, a belvízelvezetés és öntözés műtárgyainak rendben tartására és a mezővédő erdősávok gondozására

Biomassza kisközösségi szociális foglalkoztatást támogató felhasználása

A szociális földprogram (szociális) szövetkezeti formában történő továbbvitele a helyi közösségi szolgáltatások piacaira

Az intézkedésben érintettek

- gazdálkodókat összefogó szervezet
- lokális kereskedőket összefogó szervezet
- biogazdálkodók
- szövetkezetek

1.7. Megújuló energiaforrások komplex hasznosítása

Az intézkedés célja

- A természeti adottságok kínálta lehetőségek optimális kiaknázása.
- Környezetkímélő technológiák elterjesztése.
- Az ipari megújulás egyik lehetséges útjaként az új energiaforrások hasznosítására építő berendezés fejlesztő-gyártó cégek támogatása, letelepítése a térségben

Az intézkedés indokoltsága

A gazdasági fejlődés az energiaigényeket folyamatosan növeli. Az energiahordozók nyomott árszintjének mesterséges fenntartása pazarló felhasználási szokások kialakulásához vezetett, melyre az olajár-robbanás hívta fel a figyelmet. A fosszilis energiahordozók emberi léptékben nem megújuló energiaforrások: mennyiségük rohamosan csökken, felhasználásuk során pedig környezetet károsító anyagok szabadulnak fel, melyek napjainkra globális változásokhoz vezettek (klímaváltozás). A megújuló energiaforrások előtérbe kerülését, a nulla, vagy a fosszilis energiaforrásokhoz viszonyított alacsonyabb szennyezőanyag kibocsátás, illetve a hozzáférés és hasznosítás költség szintjének relatív csökkenése támogatta.

A megújuló energiaforrások közé sorolt napenergia, szélenergia, a különböző típusú biomassza produktum, geotermikus energia és vízenergia. Felhasználási lehetőségeik széleskörűek: lakossági, intézményi, mezőgazdasági, gyógyturizmus, közlekedési, ipari területeken: fűtés, gőztermelés, melegvíz-készítés, szárítás, aszalás, villamosenergia-termelés,

motorhajtás céljára. Hasznosítási lehetőségeiket befolyásolja az adott terület földrajzi helyzete, helyi adottságai, a gazdasági környezet, politikai tényezők, technikai és technológiai tényezők és a társadalmi környezet.

A **napenergia** hasznosítását elsősorban a napsugárzás intenzitása és a napsütéses órák száma befolyásolja. Magyarországon a besugárzás évi összege $4100-4700^{MJ}/m^2$, a napsütéses órák száma évi 1900-2150 óra, a kistérség területén 2000-2100 óra. Jelenleg a napenergia-hasznosítás elterjedésének legnagyobb akadály, hogy a berendezések közül az energiatermelésre is alkalmas napelem beruházási költsége **még mindig** magas, és a megtérülési idő is relatíve hosszú, 10-12 év, a jelenlegi támogatási rendszer pedig nem képes ezeket a hátrányokat kompenzálni. A napkollektorok alkalmazása nem igényel ilyen jelentős befektetést, alkalmazási területe viszont leginkább a melegvíz szolgáltatásra korlátozódik. A napenergia hasznosítása megfontolásakor **látni kell**, hogy a fosszilis energiahordozók ára folyamatosan növekszik és a lakossági, **korábban dotált** árak (pl. lakossági földgáz) **egyre inkább piaci szintet érnek el**.

A **szélenergia** hasznosítását a szélviszonyok határozzák meg: szélesség, szélirány és a változások gyakorisága. Biztonságos hasznosítása szélmotoros formában évi lineáris $6^m/s$ átlagszélesség felett ajánlott. A Békési kistérség helyi szélviszonyainak bevizsgálása igazolta, hogy a terület alkalmas a szélenergia hasznosítására; Békés közelében pedig ilyen irányú fejlesztési elképzelések is felmerültek. **A projekt megvalósításának alapvető gátja a termelt villamos energia átvételi árszintje, illetve a betáplálás ingadozása a rendszerbe, ami az áramszolgáltatókat ellenérdekelte teszi a szélenergia-parkok fejlesztésében.**

A **biomasszából** közvetlen égetéssel nyerhető energia előállításának felhasználható nyersanyagai a szerves növényi és állati eredetű hulladékok, valamint a kifejezetten energia céljára termesztett energiaerdők (akác, nyár, éger, fűz) és egyéb energianövények (fűfélék, takarmánynövények). Az energiacélú növénytermesztés azonban csak megfelelő támogatási rendszer mellett kap megfelelő perspektívát. **A hazai biodízel és bioetanol programok célja jól látható, de kevésbé integrálódik be az agrár és vidékfejlesztési politikákba. A magyar megújuló energia-szint 2020-ig történő felemelésre tett vállalás (13,6% a jelenlegi 5,2%-ról) rendkívül feszített, ám a nagyléptékű beruházásokkal szemben (ami 2005 után jellemző volt az országban) egyre inkább előtérbe kerülnek a kisebb méretű, a lokális energetikai és fűtési problémákat kezelő rendszerek. Ez a térség számára is potenciált jelent.**

A **vízenergia** hasznosítás az 1800-as évek végéig az egyik alapvető energiatermelési forma volt. Az 1900-as évek elején néhány vízimalmot elektromos áramot termelő törpe vízerőművé alakítottak, majd a 20. század közepén ismét előtérbe kerültek a hazai kisvízfolyások hasznosításának kérdései: 1960-ig számos vízimalmot építettek át energiatermelési céllal. A kisesésű magyar vizek vízerő-potenciálja jelentősen alulhasznosított. A térség vizeire is jellemző a kis esés. Viszonylag alacsony beruházással **csak** a jelenlegi duzzasztóknál, ipari víz visszavezetésnél és tározóknál lehet az energiatermelést megoldani.

A Békési kistérség **geotermális** adottságai jók, a lehetőségek kihasználása azonban egyoldalú és nem mindig körültekintő. Jelenleg a hasznosítás iránya alapvetően balneológia, kevésbé jellemző a direkt hőhasznosítás; a felhasználók jó része pedig a vízkészleteket közvetlenül fogyasztja, így a termálvíz a vízkészletek végessége miatt csupán részben tekinthető megújulónak; a vízkészletek pótlásával azonban megújulóvá tehető. **A hőszivattyúkat alkalmazása még kezdeti lépéseknél tart;** villamosenergia-termelésre pedig nem hasznosítják a **termálvizeket**. Alkalmazási lehetőségeit a jelenleg érvényes jogszabályi előírások (**víz**-visszasajtolási kötelezettség) gazdaságtalanná tehetik.

A **termálvíz** térségi szempontból legkiemelkedőbb hasznosítási módja a fürdőkben történő rekreációs és gyógyászati célú alkalmazás. A fürdők minőségi fejlesztése mind a helyi gyógyászati ellátást, mind pedig az idegenforgalmi vonzerő javulását eredményezi.

Az intézkedés tartalma

A megújuló energiaforrások hasznosítása többnyire igen magas beruházási költséggel jár. A kistérségben elsősorban az agrár-jellegre alapuló biomassza, a kedvező geotermikus potenciál, az intézményi, üzemi és lakossági körben a napenergia hasznosítására, és **hosszabb távon** a már mérésekkel alátámasztott szélenergia kiaknázására kell helyezni a hangsúlyt. **A súlypontot a kisméretű, kiskapacitású lokális rendszerekre kell helyezni, melyek akár a fosszilis fűtőművekkel kombinált energiaellátásra is módot adnak, jelentősen csökkentve a fenntartási költségeket.**

Főként a geotermális energia hasznosítási lehetőségeinek feltárásakor kell törekedni a felhasználás komplexitására és a fenntarthatóságra, hiszen a termálvíz készlet mennyisége véges. A kombinált hasznosításban mezőgazdasági (növényházak, állattartó telepek, szárító, aszaló üzemek), lakossági (fűtés, melegvízellátás) és fürdők vízellátása és elektromos energiatermelés is szóba jöhet. A legelterjedtebbnek tekintett önmagában is, de főként járulékos költségeit tekintve igen drága termálfürdő célú hasznosítás esetében kiemelten fontos feladat a kereslet-kínálati és konkurencia viszonyok feltárása. **Bár** a térség adottságai kedvezőek ilyen célú fejlesztésekre **a megyében meglévő, megjelenő kínálat** a meglévő keresletet osztja kisebb szegmensekre, így a beruházás nem térül meg és a fenntartás is **gazdasági értelemben ráfizetéssé** válhat.

Az intézkedés várható hatása

A megújuló energiaforrások komplex hasznosításának **bevezetése és terjesztése**, a hazai és nemzetközi **tapasztalatokra építkezve**, biztos szakmai háttérrel nyújt a fejlesztések megindításához, **amivel elkerülhetők a sikertelen beruházások.** **A fejlesztések végrehajtása** **kapcsán a meglévő saját források, a támogatások mellé célszerű szakmai befektetőt keresni,** melynek révén a kockázatok megoszthatóvá válnak. Várható hatás a fenntartási, **rezsi költségek csökkenése, a fosszilis energiaforrásokra való ráutaltság arányának lassú mérséklődése.**

A fürdő fejlesztésének hatásaként a helyi gyógyászati és rekreációs ellátás javul és a idegenforgalomból származó bevétel jelentősen növekszik.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- **Megújuló energiaforrások bevezetése az intézmények energia-ellátó rendszereinek fejlesztésébe.**
- **A lakossági érdeklődés felkeltése a megújuló energiaforrások alkalmazására szervezett akciókkal.**
- **A helyi gazdasági szereplők figyelmének felkeltése a megújuló energiaforrások hasznosítására célzott kampánnyal.**
- **A termálvíz vagyon komplex gyógy és energetikai célú hasznosítása.**
- **Megújuló energia felhasználását célzó berendezéseket gyártó helyi vállalkozások támogatása, ilyen profilú cégek letelepítése a térségben.**

Az intézkedésben érintettek

- vállalkozások
- települési önkormányzatok
- Térségi Iroda

1.8. A turizmus térségi szintű infrastrukturális és szervezeti fejlesztése⁴

Az intézkedés célja

- A turizmus háttér infrastruktúrája hatékonyan járuljon hozzá a vendégforgalom növekedéséhez
- Alakuljon ki a térségi turizmus szervezeti háttere
- Többnapos programcsomagok váljanak elérhetővé egyes turisztikai ágazatokban és azok kombinálásával
- Többnapos programot kínáló, színvonalas szolgáltatás kialakítása az aktív turisztikai ágazatokban
- A térség adottságait kihasználó turisztikai ágazatok járuljanak hozzá a jövedelemtermelő képesség növekedéséhez

Az intézkedés indokoltsága

A térség természeti adottságai és kulturális öröksége számos látnivalót, programlehetőséget kínálnak, melyek kihasználtsága az eddigiekben messze lemaradt a lehetőségektől. Ennek egyik oka, hogy térségi turizmus háttér-infrastruktúrája (szállás, ellátás, turisztikai információs szolgáltatások, programcsomagok) a kívánatosnál alacsonyabb infrastrukturális fejlettségi szinten állnak és térségi szervezettségük elmarad a kívánatostól. A kistérség nagyobb, látnivalókban gazdagabb települései ugyanakkor egyénileg elindították turizmusfejlesztésre vonatkozó kezdeményezéseiket. **Egy jelentősebb az ország határain is átnyúló kezdeményezés a Körösök Völgye Natúrpark Egyesület létrehozása volt, amelyben a kistérség több települése is részt vesz.**

A térégben az aktív (ÖKO) és a gyógyturizmus rendelkezik kiemelkedően kedvező adottságokkal. A térségben csak kezdetleges formában vagy egyáltalán nem léteznek a turisztikai bázisok, ahol szálláslehetőség és a különféle turisztikai tevékenységek egyaránt elérhetők.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés tartalmaként a Békési kistérség turizmusfejlesztési programjának prioritásait tekintjük melyek az alábbiak:

▪ ***A turisztikai műszaki-üzleti infrastruktúra fejlesztése:***

Az intézkedés ezen tartalmi eleme a turisztikai vonzerők megközelíthetőségének javítását célozza meg, amely a fő és mellékutak és tömegközlekedési szolgáltatások fejlesztésére utal. Mivel a terület elsődleges turisztikai vonzereje természeti adottságaiból fakad kiemelt hangsúlyt kell, hogy kapjon a környezeti infrastruktúra fejlesztése (pl. holtág rehabilitáció), amely a turizmus fenntartható fejlődését hivatott alátámasztani.

Az aktív turisztika, mint kiemelt fejlesztési terület, bizonyos ágazatai komoly speciális infrastrukturális igényekkel rendelkeznek. A térségben ezek közül már néhány létezik, de számítva a turisztikai forgalom növekedésével kívánatos ezek továbbfejlesztése és újjak létrehozása.

A turizmus infrastrukturális hátterének megteremtése mellett a szervezeti struktúra kiépítése is prioritást kell, hogy élvezzen (Információs pontok, kialakítása, Tourinform irodák telepítése a jelentősebb központokban), hiszen ennek szinte teljes hiánya tapasztalható a területen.

⁴ Az intézkedés részletes kidolgozása a Békési kistérség Turisztikai Fejlesztési Programjának Felülvizsgálatában található (MTA RKK ATI, Békéscsaba. 2010).

- ***Turisztikai vonzerők fejlesztése:***
A Békési kistérség számos és sokféle turisztikai vonzerővel rendelkezik. Ezen vonzerők többsége azonban jelen állapotában csak mérsékelt érdeklődésre tarthat számot, s csak jelentős fejlesztések által válhat valódi attrakcióvá. A kistérség turisztikai potenciáljának jobb kihasználásához szükséges a turisztikai vonzerők attrakciókká, turisztikai terméké fejlesztése. A jelenlegi állapotukban turisztikai célra csak korlátozott mértékben hasznosítható objektumok, illetve területek a fejlesztések után kerülhetnek a térség kizárható nevezetességei vagy programjai sorába (fürdők, kastélyok stb.).
A már meglévő turisztikai létesítmények fejlesztése mellett a terület adottságainak hatékonyabb kihasználása érdekében, valamint a turizmus jövője érdekében a turizmus jövedelemtermelő képességének növelése végett szükség van a vonzerők környezetének fejlesztésére is.
- ***A turisztikai szolgáltatások és kínálati programcsomagok fejlesztése***
A turisztikai szolgáltatások között elsődleges a megfelelő számú és kategóriájú szálláshelyek biztosítása. Az aktív turizmus elsősorban a csoportokat, a fiatalabb korosztályt és a családokat vonzza, ezért a kínálatot ezekhez a célcsoportokhoz kell alakítani. A kistérség magasabb igényszinttel rendelkező vendégeket vonzó attrakciói a termál és gyógyfürdők, valamint a vadászturizmus. Az aktív turisztikai ágazatok esetében jelentős eszközigeny jelentkezik, amely – különösen családok körében – esetén, vagy nagyobb csoportoknál nem biztosítható a látogatók részéről. Fontos, hogy a turisztikai potenciál kihasználása érdekében a települések egy részén elérhetőek legyenek az aktív turizmushoz (víziturizmus, kerékpáros turizmus) szükséges eszközök.
- ***A turisztikai marketing fejlesztése***
A kistérség turizmusának eredményes fejlesztése érdekében elengedhetetlen alapkövetelmény a megfelelő marketing-tevékenység minél szélesebb körben való kiterjesztése és alkalmazása. Ezen a téren a kistérségben fontos lépések történtek, de a további fejlődés egy intenzívebb, átgondoltabb és összehangoltabb marketing-tevékenység kialakítását követeli meg, amely a turizmusfejlesztésben érintett szervezetek egyik legfontosabb feladata.

Az intézkedés várható hatása

A turizmus komplex fejlesztésének hatásaként megélnék a térség vendégforgalma, ami a turizmust a térségben élők kiemelkedő fő, illetve kiegészítő jövedelemforrásává teszi. A térségben nő a turisztikai attrakciók színvonala, ezzel vonzereje. Ezzel párhuzamosan jelentősen bővül a turizmus szolgáltató infrastruktúrájának kínálata (szállás, melegkonyha étkeztetés). A turizmus szervezeti hátterének kiépítésével a programkínálat szervezettsége és kizárásának hatékonysága jelentősen javul. A térség népszerűsége, mint turisztikai desztináció, jelentősen nő mind a hazai mind pedig a külföldi vendégkörben.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek (a turizmusfejlesztési program intézkedései – A program operatív táblázatában a tevékenységek összefoglaló címen szerepelnek!!!)

A turisztikai műszaki-üzleti infrastruktúra fejlesztése

- *A környezeti infrastruktúra fejlesztése*
- *Az aktív turizmust támogató infrastruktúra fejlesztése*
- *A turizmusfejlesztés szervezeti hátterének fejlesztése*

Turisztikai vonzerők fejlesztése

- *A turisztikai vonzerők látogatóbarát fejlesztése*
- *A turisztikai vonzerők környezetének fejlesztése*

A turisztikai szolgáltatások és kínálati programcsomagok fejlesztése

- *A turisztikai programkínálat bővítése – területi és tematikus turisztikai programcsomagok, rendezvények kialakítása*
- *A térségi turisztikai programok összekapcsolása – kapcsolódás a tágabb térség turisztikai kínálatához*
- *A szálláshely-kapacitás bővítése, fejlesztése*
- *Egyéb turisztikai szolgáltatások kínálatának bővítése*

A turisztikai marketing fejlesztése

- *Marketingstratégia készítése, a kistérség egységes megjelenésének támogatása*
- *A marketingeszközök fejlesztése*

Az intézkedésben érintettek

- vállalkozók
- Tourinform Iroda

2. A lakosság képzettségi színvonalának emelése és életminőségének javítása

2.1. Térségi munkaügyi együttműködés kialakítása

Az intézkedés célja

- A térség munkaerő képzésben érdekelt szereplői közötti párbeszéd, együttműködés erősítése
- A piac igényeihez igazodó rugalmas szakképzési struktúra erősítése

Az intézkedés indokoltsága

A munkanélküliek térségre jellemző immár több évtizedes magas aránya több okra vezethető vissza. Ebben az örökölt gazdasági szerkezeti problémáknak, a befektetések és a működő tőke hiányának, vagyis a gazdaság teljesítmény rendszerváltás utáni gyors és radikális visszaesésének, majd a növekedés, a szerkezetváltás és a dinamizáló hatások elmaradásának volt meghatározó szerepe. E folyamatokat csak tovább erősítette a helyben élő munkaerőre általában jellemző alacsony képzettségi szint, majd a hazai pénzügyi válság és az azt felerősítő, de önmagában is súlyos problémákat okozó nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság. A külső körülmények pozitív irányú elmozdulása is csak abban az esetben eredményezhet előrelépést a térségben, ha egyrészt érzékelhetően emelhető az itt élő népesség képzettségi szintje, másrészt ha az elhelyezkedést kereső munkavállalók képzettségi szerkezete (szakmastruktúrája) igazodik gazdaság várható szerkezetváltásához, követi a dinamizálódó ágazatok struktúráját. A képzettségi struktúra e fontos szerkezeti kérdései mellett alapvető feladat a konkrét gyakorlati tudás erősítése a szakképzés és felnőttképzés minden szegmens, vagyis hogy a képzések a munkaerőpiac által igényelt gyakorlati tudást adjanak.

A szakképzés és felnőttképzés elmúlt években bekövetkezett változásai érdemben segíthetik e folyamatokat, hisz a térségben működő Farkas Gyula Közoktatási Intézmény komplex iskolarendszerű szakképzési szolgáltatásaival, iskolarendszeren kívüli szakképzési és felnőttképzési programjaival a térség – továbbá a kapcsolódó kistérségek egyik – legfontosabb szakképző intézményévé vált. A hazai jogszabályi környezet szerint azonban a térség sem zárt szakképzési felnőttképzési szempontból, így elsősorban a békéscsabai és kisebb részben a gyulai szakképzés több, a térségekben párhuzamosan szervezett képzési irány esetében, komoly versenytársa az intézménynek.

Az elmúlt évek előrelépései érzékelhető fejlődést eredményeztek az immár valóban egyre komplexebb szolgáltatást nyújtó intézmény és a gazdasági szereplők között. Ennek eredményeként a gazdaság részvétele a gyakorlati képzésben tovább bővült, erősödött a kamara szervezési tevékenysége és érzékelhetően javult az Állami Foglalkoztatási Szolgálat térségi hivatalával (Dél-alföldi Regionális Munkaügyi Központ Békési Kirendeltsége) történő együttműködés is. E feladatok további erősítése az előfeltétele annak, hogy a szakképzésből, felnőttképzésből kikerülő munkahelyet kereső munkavállalók képzettsége és konkrét tudása megfeleljen a munkaerőpiac igényeinek, érdemben csökkenjen azon diákok aránya, akik kikerülve az iskolarendszerű szakképzésből, ma még elfogadhatatlanul nagy arányban gyarapítják a pályakezdő munkanélküliek táborát, illetve a felnőttképzési programok elhelyezkedési rátája is növekedjék.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretén belül intézményes keretek között is erősíteni kell a gazdasági szervezeteknek és érdekképviselőiknek, illetve a munkaügyi szervezet helyi szereplőinek bevonását a kistérség szakképzését érintő fontosabb döntések előkészítésébe és meghozatalába. Mindez a rendszeres párbeszéd szervezett keretek között történő intézményes működtetését kívánja a térség integrált szakképzési központja (TISZK), a Farkas Gyula Közoktatási Intézmény szervezeti keretei között. A gazdasági szereplők széles körének bevonása a szakképzés szervezésébe egyszerre erősíti a gyakorlati képzés munkaerő-piaci igényekhez történő igazítását, bővíti a gazdasági szereplők lehetőségét a kívánt munkaerő megszerzésében, illetve a meglévő munkaerő továbbképzésében, új technológia meghonosításában, közvetlen érdekeltséget teremt számukra a képzésben történő aktív részvételre, és lehetőséget teremt a kiképzett munkaerő közvetlen elhelyezkedésre. E folyamatok kiterjesztése az iskolarendszeren kívüli szakképzésre és a munkaügyi központ által megrendelt egyéb felnőttképzési programokra lényegesen növelné e képzések eredményességét, hatékonyságát.

Az egyre szorosabb és eredményesebb együttműködés mind a gazdasági szereplők, mind a képzésben részt vevő munkavállalók, mind az egyes képzéseket megrendelő munkaügyi központ irányában erősítheti a képzési igényekre rugalmasan reagáló összehangolt és egybeszervezett kistérségi szakképzés piaci pozícióit. A kistérségi vállalkozások egyedi igényeire szabott képzések (foglalkoztatás bővítés, technológia-fejlesztés, rehabilitációs foglalkoztatás stb.) lebonyolítását az állami támogatási lehetőségeket maximális kihasználásával, a munkaügyi központ segítségével a kistérségben kell tartani, így az együttműködés egy-egy konkrét képzési projekten keresztül is háromoldalúvá válik. A képzési intézmények képzési struktúrájának átalakulása így fokozatosan, alulról építkezve és a valós piaci igényekre alapozva valósul meg.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként a munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala összhangba kerül, a munkanélküliség közép- és hosszútávon csökken. A középtávú képzési intézmények fokozatosan alakítják át képzési szerkezetüket és versenyképes munkaerőt bocsátanak a munkaerőpiacra, egyúttal erősítve a képző intézmény piaci pozícióit segíti a térségi foglalkoztatást és a kistérség gazdasági és képzési szereplőit. A helyi gazdaság igényeihez illeszkedő képzési struktúra kialakulásának eredményeként javul a térség népességmegtartó képessége.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- A munkaerőpiac alakításában érintettek kapcsolattartásának megszervezése
- Térségi munkaügyi és képzési stratégia kidolgozása

Az intézkedésben érintettek

- térségi középiskolák, általános iskolák
- Farkas Gyula közoktatási Intézmény
- települési önkormányzatok
- Dél-alföldi Munkaügyi Központ és annak Békési Kirendeltsége
- vállalkozások

2.2. Az alapképzettség szintjének növelése – az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása

Az intézkedés célja

- A gazdaságilag aktív népesség általános képzettségi színvonalának emelkedése
- Az aktivitási ráta emelése iskolarendszeren kívüli szakképzési és felnőttképzési programok szervezésével
- A munkanélküliek átképezhetőségi lehetőségének növelése

Az intézkedés indokoltsága:

A Békési kistérségben a munkanélküliség a megyei átlaghoz hasonló nagyságrendet mutat, ami országos viszonylatban azonban jóval az átlag a felettinek mondható. A munkanélkülieken belül a pályakezdő fiatalok és a nyugdíj előtt állók részesednek a legmagasabb arányban. A végzettség szerinti összetétel vizsgálata az általános iskolai és szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők körében jelez kiemelkedően magas munkanélküliséget, az ennél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya minimális. Az új gazdasági struktúra, ami a hozzáadott érték növelésén alapul a gazdasági versenyképesség növelése érdekében olyan sokoldalú alapképzettséget kíván a munkaerőtől, amire rugalmasan építhető a kereslet igényei szerint gyakorlatilag szinte mindenféle szakmai ismeret.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretein belül javasolt a felnőttképzés decentralizáltan szervezett általános, konvertálható a mai munkaerőpiac által igényelt kulcskompetenciákra alapozó programjainak szervezése, a képzés személyi és infrastrukturális feltételeinek megteremtése. Az elmúlt években létrehozott térségi integrált szakképző központok, így a Farkas Gyula Közoktatási Intézmény kiemelt feladata az iskolarendszerű szakképzés szervezése mellett a felnőttképzés feltételeinek megteremtése. Az intézmény saját bázisán és a vele együttműködő települési oktatási intézmények (középszolák, általános iskolák) bázisán saját és a partner intézmények szakembereire alapozva képesek magas színvonalon ellátni e feladatot. A képzések infrastrukturális feltételeit (informatikai eszközök, egyéb felszerelések) a képzésben részt vevő minden egységben biztosítani kell. Az általános képzettségi szint emelésének rugalmas szakképzési struktúrával kell párosulnia, ami a szereplők szoros együttműködésével működhet igazán hatékonyan. A megszerzett általános tudásra épülő konkrét szakképzettség megszerzését a kistérségben belül TISZK keretei között kell minél nagyobb arányban biztosítani.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként a térségben élő, elsősorban munkanélküliek, illetve csökkent munkaképességűek alap, illetve általános képzettségi színvonalának emelkedik és a piac igényeinek megfelelő rugalmasan átképezhető munkaerőbázis alakul ki. Az intézkedés eredményeként közép-, illetve hosszútávon csökken a munkanélküliség, illetve a munkanélküliek a jelenleginél rövidebb idő alatt találnak munkát.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- A felnőttképzés infrastrukturális hátterének decentralizált javítása
- Idegen nyelv és informatika tanfolyamok szervezése és a részvételi hajlandóság növelése

Az intézkedésben érintettek

- a térség középiskolái, általános iskolái
- a Dél-alföldi Regionális Munkaügyi Központ és Békési Kirendeltsége

2.3. A rekreációs és kulturális intézmények feltételeinek fejlesztése

Az intézkedés célja

- A térség lakosai helyben, vagy a mikro-körzet központokban változatos, kulturális programkínálatban részesüljenek.
- A kulturális szolgáltatások hiányosságai megszűnjenek
- A településeken a civil szervezetek tevékenysége élénküljön fel

Az intézkedés indokltsága

Az új gazdasági struktúra sok esetben olyan humán erőforrást kíván, amelynek szakmai ismeretein túl szükség van a nyitott, tájékozott ember gondolkodásmódjára. A globalizáció, az egyre nyitottabbá váló világ megkívánja, hogy tájékozottabbak és érdeklődőbbek legyenek az emberek saját környezetükkel és a „külvilággal szemben”. Erre a lehetőséget a helyi művelődési házak, mozik, teleházak, faluházak adják, ahol a lakosság szűkebb környezetük kultúrájával, hagyományaival, illetve a világ történéseivel (internetes hozzáférés) ismerkedhetnek meg.

A kistérség településein a 1990-es években – az ország más településeihez hasonlóan – többnyire megszűntek az államilag dotált művelődési házak és mozik, avagy programkínálatuk minimálisra szorult vissza. A könyvtárak megmaradtak, de többnyire nem vagy lassan gyarapodó könyvállománnyal minimális költségvetéssel, míg a kisebb települések könyvtárai nem vagy csak alkalmoszerűen működnek. Ugyanakkor, pl. Mezőberényben a könyvállomány túl sok intézményben van szétszórva. A művelődési házakat – elsősorban a civil szervezetek – újra kezdik megtölteni a tartalmas szórakozást biztosító programlehetőségekkel. A programok elsősorban a fiatal generációt célozzák meg, de akadnak nyugdíjasoknak fenntartott programlehetőségek, klubfoglalkozások is.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretein belül javasolt a non-profit szervezetek, mint partnerek bevonása a művelődési házak működtetésébe és a programszervezésbe. Ezek a szervezetek már ma is jelentős szerepet vállalnak a városok művelődési házaiban a kulturált szabadidő eltöltés megszervezésében. Kapcsolataikon keresztül nem csak egyesületi tagjaik számára, hanem a települések lakossága számára is képesek tartalmas programlehetőségeket biztosítani, ezzel biztosítva a szórakoztatás és a szórakozva tanulás lehetőségét a fiatalabb és idősebb generációknak.

Javasolt, hogy a település lakosságának érdekében végzett feladatok ellátása fejében, ösztönzésként – a néhány helyen már gyakorlatnak tekinthető módon – tevékenységükhöz az önkormányzat bérleti díj alóli mentességgel járuljon hozzá. Ez egyben motiváló tényező is a civil élet felélénkítésére.

Az internetes hozzáférés a térség minden településén biztosított a lakosság számára. Javasolt a szélessávú hálózat olyan bővítése, amely egyre szélesedő felhasználói kör felé ad módot a folyamatos hozzáférhetőség biztosítására. Ennek révén a fontos térségi információk és a térségen belüli kapcsolatok (vállalkozók, intézmények, önkormányzatok, civil szervezetek között) eszközévé is tehetők ezek az internetes pontok.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés hatásaként egyenletessé válik a kulturális szolgáltatások lefedettsége a térségben. Nem maradnak fölösleges kapacitások és a hiányzó szolgáltatások **újra hozzáférhetővé válnak**. A humán erőforrás értékét növelő kulturált szórakozás lehetőségei a mikro-körzet központokban (Mezőberény, Békés) elérhetőek lesznek, ugyanakkor minden település rendelkezni fog kellő kapacitású internetes hozzáféréssel.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Kulturális intézmények fejlesztése.
- Civil szervezetek működését elősegítő intézményi háttér fejlesztése.
- **A szélessávú internetes hálózat potenciáljának kihasználása a kulturális események és értékek közvetítésére.**

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok
- művelődési intézmények
- iskolák

2.4. A természet- és környezetvédelem infrastrukturális és szervezeti hátterének erősítése⁵

Az intézkedés célja

- A kistérség természeti értékei fokozottabb védelemben részesüljenek
- A kistérség településein keletkező hulladék helytelen kezelése ne veszélyeztesse a helyi vízbázisokat, a talajt, valamint a helyi lakosság és a térségbe látogatók egészségét
- A hulladékkezelés hatékony megoldása segítse a közterületek esztétikai megjelenésének javulását
- A környezet magas minőségével járjon hozzá a térség turisztikai vonzerejének erősödéséhez

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérség agrár-jellegű kultúrtáj, amelyet az eddigiekben folytatott gazdasági tevékenységek miatt nem ért az ipari jellegű régiókhöz hasonló mértékű szennyezettség. A statisztikai adatok alapján keletkező 0,70–0,90 kg/fő/év lakossági hulladékmennyiség az országos átlag alig fele, ennek a kedvező statisztikai adatnak ellenére a térségben is jellemzőek a keletkező szilárd, folyékony és állati hulladékok elhelyezésére és kezelésére vonatkozó, elsősorban infrastrukturális hiányosságok, amelyek nyomán a sajátos értéket képviselő természeti táj elszennyeződése megindult. A kistérség településeinek egy részén a hulladéklerakókat 2004 és 2008 között be kell zárni. **2008. december 31-ig csak Békés, Bélmegyer és Mezőberény üzemeltethette a lerakókat. Azóta a kistérség településeiről a keletkezett hulladékot kötelező jelleggel a megye két térségi lerakója – Békéscsaba és/vagy Gyomaendrőd – kell elszállítani.**

Az intézkedés tartalma

⁵ A programstruktúra részletes kidolgozása a kistérség készülő „Környezetvédelmi Program” dokumentumában (MTA RKK ATI Békéscsaba, 2010) fog megjelenni.

A térség hulladékkezelésére vonatkozó részletes tartalmi elemei a Békési kistérség szilárdhulladék gyűjtő rendszerének kialakítására és a Békési kistérségben keletkező állati hullák gyűjtésére, kezelésére, megsemmisítésére elkészített program tartalmával összhangban vannak.⁶

Legfontosabb tevékenységek:

- többkomponensű szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása és kiterjesztése
- további hulladékudvarok létesítése
- a települési szilárdhulladék lerakók rekultivációja (felszámolásukkal egyforma ütemben)
- régi döngutak felszámolása korszerű gyűjtőhelyek létrehozása, vagy az elszállításukról való gondoskodás.

A települések kiemelt természeti értékeinek védelmében javasolt a helyi önkormányzatok fokozott együttműködése a természet- és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetekkel és iskolákkal. Ennek keretén belül fokozott figyelmet kell fordítani a vízparti területek tisztántartására, amelynek karbantartása megfelelő számú hulladéktároló edény kihelyezésével és azok rendszeres ürítésével megoldható.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként a települések bel- és külterületein lévő szabálytalan, hulladéklerakók, döngutak környezeti hatásvizsgálatot követően felszámolásra kerülnek, ezzel megszűnik az esetlegesen fennálló fertőzésveszély és a környezet esztétikai rombolása is. A hulladékkezelés a térségben egységes elvek szerint egy szolgáltató által végezve történik. A turisztikai rekreációs célra használt táji elemek szennyezéstől mentesek és hosszú távú fenntarthatóságuk biztosított. A vízparti élőhelyek fokozott védelmével azok vonzereje növekszik.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- A térség településein keletkezett szilárd és folyékony hulladék környezetkímélő kezelése,
- A kistérségben keletkezett állati hullák kezelése és megsemmisítése
- A vízparti élőhelyek és természeti értékek fokozott védelme

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok
- civil szervezetek
- lakosság

2.5. Környezettudatos életforma terjesztése és települési környezet megújítása⁷

Az intézkedés célja

- A tiszta környezet megőrzése, tudatlanságból fakadó károkozás megelőzése
- Vonzó, egészséges és esztétikus települési környezet kialakítása

⁶ A dokumentumokat a Gyulai Ökosystem Környezetvédelmi Bt. készítette 2005.-ben.

⁷ A programstruktúra részletes kidolgozása a kistérség készülő „Környezetvédelmi Program” dokumentumában (MTA RKK ATI Békéscsaba, 2010) fog megjelenni.

- Értékmegőrzés

Az intézkedés indokoltsága

A tudással felvértezett emberek sokkal nagyobb figyelmet szentelnek az értékek megővésének. A környezeti érdekek érvényre jutásának alapja, hogy a döntési helyzetben lévők megfelelő háttérismerettel rendelkezzenek. Döntéshozóvá nem csupán a politikai irányítók minősülnek, hanem egyénileg mindenki. Fontos, hogy milyen indokok alapján hozzuk meg döntéseinket akár egy termék megvásárlása, a hulladékgyűjtés-szelektálás stb. esetén. Ezért is fontos, hogy az intézkedés minden társadalmi réteghez és korosztályhoz szóljon.

A vonzó települési környezet és helyi értékvédelem a lakosság helyben tartásának egyik fontos eleme, illetve jelentősen hozzájárul a turizmus vonzerejének erősítéséhez. A gondozott települési zöldfelületek esztétikai élményen túl jelentősen hozzájárulnak a települési környezet élettani kondicionáló hatásának fokozásához, kedvezően befolyásolják a települési klímát és közösség-szervező szerepük sem elhanyagolható. A helyi természeti és épített értékek védelme önmagában is fontos, szerepük kiemelkedő a helyi identitás erősítése, fenntartása, és a kultúrtörténeti folytonosság biztosítása tekintetében.

Az intézkedés tartalma

A természeti értékek háttérbe szorulásának oka is többnyire az ismeretek hiánya. A helyben élők számára a védett értékek adottságként léteznek, melyek jelentőségére, szerepére és sérülékenységére fel kell hívni a figyelmet. A jövőbeni környezeti folyamatok szempontjából kiemelten fontos az oktatás szerepe, ezért a környezettudatos életforma terjesztése az oktatás szerves részévé kell váljon. Ennek érdekében meg kell vizsgálni a Körös-Maros Nemzeti Parkkal való együttműködés lehetőségeit is. A felnőtt korosztály e tekintetben nehezebben elérhető, számukra a médián keresztül lehet az ismereteket közvetíteni.

A települési környezet megújítása során kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a helyi építészeti értékek feltárása és megővése, valamint a zöldterületek fejlesztése, megújítása.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés megvalósulásával erősödik a lakosság környezeti tudata, a helyismeret és a helyi identitás. A tájékoztatás és oktatás révén a környezettudatos szemlélet szervesen beépül a döntéshozási folyamatokba, így a környezeti károkozás jelentősen mérsékelhető. A környezeti tudat erősödésének eredményeként nagyobb támogatottságot élveznek és kellő eredményt hoznak a környezetvédelmi célú intézkedések.

A zöldfelületi fejlesztés eredményeként javul a települési környezet minősége, csökken a porszenyezés. Az értékvédelmi javaslatok pedig a védett értékek ismeretének és számának növeléséhez járulnak hozzá.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Erdei iskola programok oktatásba integrálása, táborok, rendezvények szervezése.
- Környezettudatos életforma terjesztése a lakosság körében – tájékoztató anyagok készítése, a helyi média ilyen célú kihasználása (cikksorozatok).
- Civil szervezetek, iskolák környezetvédelmi akcióinak támogatása: pl. monitoring, rehabilitációs vagy hulladékgyűjtő akciók.

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok

- civil szervezetek
- oktatási intézmények

3. A települések térségi szintű kohéziójának erősítése

3.1. Térség szervezeti háttérének kiépítése – Békési Többcélú Kistérségi Társulás, Térségi Iroda létrehozása

Az intézkedés célja

- A Békési Többcélú Kistérségi Társulás munkaszervezetének fejlesztése
- A térségmenedzselési feladatok hatékonyságának növelése

Az intézkedés indokoltsága

A 2004-ben létrejött Békési Többcélú Kistérségi Társulás keretében 2005 óta működik kistérségi iroda. A menedzsment feladatokat jelenleg négy fő látja el, s az iroda a Békési Önkormányzat hivatali épületében található. A Társulás munkaszervezete a megszaporodó – pályázatfigyeléssel és készítéssel – összefüggő feladatokkal igen feszített munkarendben képes csak eredményesen megbirkózni. Az Iroda dolgozóinak bérét részben a Társulás befizetett tagdíjaiból, részben a hátrányos helyzetű (térségi és települési) besorolásért kapott állami támogatásból, részben az intézmények száma után kapott kvótából fedezik. Az iroda humán erőforrás igényét helyismerettel rendelkező és megfelelő felsőfokú végzettséggel rendelkező munkaerőből biztosították, ami segítette az Iroda és a Társulás települései közötti kapcsolatok kialakítását és a zökkenőmentes együttműködést.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretén belül a Többcélú Kistérségi Társulás önálló munkaszervezetének megerősítését javasoljuk, amely kistérségi szolgáltató irodaként működik, de kötelező feladatainak ellátására több külső szakértő munkáját kell igénybe vennie, ahol a megbízási díjakat a működési költségekből már nem lehet fedezni. Célszerűnek látszik e díjak beépítése a működési költségek körébe, mégpedig a tagi hozzájárulás mértékének szerény emelésén keresztül.

Megfontolandó az Iroda személyzetének bővítése további egy fővel, a lefedetlen, illetve többszörös feladatellátás oldása céljából. Ez egyrészt némileg enyhít a térség felsőfokú végzettséggel rendelkező pályakezdő fiatalokat érintő munkanélküliségén, másrészt helyi ismeretségi hálózattal és helyismerettel rendelkező, elkötelezett munkaerőt épít be a gyakorta jelentős utána járást és plusz munkát igénylő tevékenységbe.

A kistérségi szolgáltató iroda feladata továbbra is elsősorban a pályázatfigyelés, térségi szintű projektekre vonatkozó pályázatok elkészítése, a kistérség képviselője a különféle fórumokon, az elnökkel és a tagtelepülések önkormányzataival való folyamatos kapcsolattartás, információ nyújtása a szolgáltató iroda által végzett tevékenységekről és azok eredményességéről. Az iroda emellett koordinálja azokat a fenti intézkedésekben javasolt tevékenységeket, amelyek csak térségi rálátással valósíthatók meg és működtethetők.

A Térségi Iroda tevékenysége lefedi a projektciklus minden elemét:

- programozás,
- projekttervezés,
- megvalósítás (menedzsment),
- projektkoordinálás
- gesztorálás
- monitoring

- értékelés

A térségi iroda munkaerőbázisa **specializálódott szakterületek szerint**, azonban mindenkinek van bizonyos alapismerete minden területen, így **rugalmasan tudják kezelni a felmerülő problémákat**.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként a települések közötti együttműködési hajlandóság növekszik. Mivel a szolgáltató iroda a települési **és térségi projekteket egyaránt** figyelemmel kíséri, nem futhatnak többletkapacitások kialakulását eredményező olyan párhuzamos projektek, amelyek **felesleges térségi fejlesztéseket céloznak meg**.

Mivel az iroda kapcsolatot tart fenn a kistérség **önkormányzataival** és rálátása van a vállalkozói tevékenységre is képes olyan térségi szinten pályázható projektek generálására, amelyek ezen szervezet nélkül nem jöhetnének létre. A projektciklus minden elemének elvégzésére vonatkozó szakértelem koncentrált megjelenése települési és térségi szinten is növeli a pályázatok sikerességét és a menedzselési feladatok hatékonyságát.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Térségi szolgáltató iroda munkaszervezetének megerősítése
- Térségi szolgáltató iroda **projekt-támogató és –generáló szerepének erősítése**

Az intézkedésben érintettek

- Békési Többcélú Kistérségi Társulás
- **Települési önkormányzatok, illetve a Polgármesteri Hivatalok apparátusa**

3.2. A Békési kistérség **térségközi, határmenti és nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése**

Az intézkedés célja

- Egymás megismerésével erősödjön az egymás iránti bizalom
- Gazdasági jellegű együttműködések segítsék elő a két fél jövedelemtermelő képességének javulását
- Az EU tagállamokban lévő településekkel való kapcsolatteremtés segítse a helyi vállalkozások piacszerzési lehetőségeit
- A kistérség lakosságának német és szlovák nyelvi kötődése erősödjön
- **Javuljon az idegen nyelvet ismerő, beszélő népesség aránya a térségben**
- **Vállalkozói képzések indítása, nagy hangsúllyal a térségi és határmenti együttműködési lehetőségek bemutatására.**

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérség települései történelmi hagyományaiból eredően jelentős nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek német és szlovák nyelvterületen. Ezek a kapcsolatok eddig többnyire kulturális, sport és a nyelvi képzéssel kapcsolatos események, rendezvények (látogatások) formájában realizálódtak. Hasonló a kapcsolatok jellege a szomszédos Romániában lévő testvértelepülések kapcsán is. Az eddigiekben már volt néhány kezdeményezés a kapcsolatok gazdasági alapokra történő helyezésére, de viszonylag kevés sikerrel. Az oktatásban (felnőttképzés) már az eddigiekben is előfordult, hogy Romániából

érkeztek résztvevők a térségben szervezett tanfolyamokra, de ezek nem szervezett formában történtek.

Ezek a kapcsolatok a gazdaság egyik hajtóerejévé válhatnak, különösen mivel 2007-után a szomszédsági kapcsolatok fejlesztésére jelentős forrás került elkülönítésre, s 2010-et követően Románia irányába a schengeni határőrizeti rendszer lebontására is sort fog kerülni. A már eddigiekben is rendelkezésre álló források (INTERREG, HU-RO, oktatási jellegű programok – Leonardo, Socrates) ha az indokoltnál szerényebb mértékben is, de kihasználásra kerültek.

Az intézkedés tartalma

A nemzetközi és közvetlen inter-regionális határmenti kapcsolatok jellege az informális kapcsolatok mellett egyre inkább az üzleti jellegűvé formálódik. Ennek egyik eszköze, hogy a felek lehetőséget teremtenek egymás gazdasági struktúrájába történő kölcsönös betekintésre és fórumokat teremtenek a partnerkeresésre.

A Békési kistérség készülő ingatlan katasztere kerüljön terjesztésre a települések partner településeinek vállalkozói és gazdasági érdekeltségű szervezetei között, ami növeli azok hasznosításának esélyeit. Az elkészült katasztert az ITD-Hungary felé is továbbítani kell, hogy kiajánlása szélesebb kör felé is elindulhasson.

Az INTERREG, illetve a HU-RO program által kínált lehetőségekkel üzleti szolgáltató infrastruktúra továbbfejlesztése helyi vonatkozásából nemzetközivé válhat a megfelelő partnerek felkutatását követően.

Az oktatásban (különösen a nyelvi képzésben) erősíteni kell az anyanyelvi területen történő, illetve anyanyelvi tanárok által végzett nyelvi oktatás jelentőségét és lefedettségét (főként német partnerekkel). Ugyanez vonatkozik az iskolarendszeren kívüli, tanfolyam jellegű felnőttképzésre is, ami természetesen elsősorban az EU tagság közelében járó Románia határterületein jelenthet egy szakmai kitörési lehetőséget.

Tovább kell erősíteni az iskolarendszerű képzésben, valamint a felnőttoktatásban a nyelvi képzések, tanfolyamok jelentőségét. A részvétel erősítése céljából meg kell szólítani a térség lakosságát (helyi újságok, televíziók és más fórumok keretében). Különösen a munkanélküliek esetében a sikeres nyelvi képzés befejezését követően települési szinten ki kellene dolgozni egyfajta ösztöndíjrendszert a képzésre fordított források utólagos és részleges visszatérítésére.

A nyelvi képzést össze kell kötni olyan vállalkozói képzésekkel, amelyek révén az újonnan céget alapítók úgy a szakmai, mint a nyelvi készségek terén versenyképes tudással lépjenek be a piacokra.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásaként az informális jellegű kapcsolatok mellett egyre gyakoribbá válnak a közös gazdasági jellegű kezdeményezések (vegyes vállalatok jönnek létre, beszállítói hálózatok épülnek, piacbővülés történik). A kistérség erősíti kapcsolatait a közeli (nem szomszédos) Romániával és közös EU finanszírozású pályázatokon sikeresen szerepelnek. Az együttműködések eredményeként megerősödik a partnerek versenyképessége egymás, illetve az EU piacain.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Gazdasági, üzleti (ezen belül turisztikai) jellegű kapcsolatfelvétel lehetőségeinek megteremtése
- A nemzetközi vonatkozású nyelvi és szakmai képzés erősítése
- Az informális (kulturális, sport stb.) jellegű kapcsolatok további erősítése

Az intézkedésben érintettek

- Települési önkormányzatok
- képzési intézmények
- munkaerő fejlesztésben érintett intézmények
- Térségi Iroda

3.3. A képzési és egészségügy szociális ellátó intézmények tevékenységének térségi összehangolása

Az intézkedés célja

- Települési önkormányzatok által finanszírozott feladatok térségi, mikrotérségi szervezésben legyenek fenntarthatóak és hatékonyak
- A térségi szervezésben ellátható feladatok költségeinek racionalizálása

Az intézkedés indokoltsága

A Békési kistérség megalakulása előtt a települések különféle térségi feladatok köré szerveződő társulásokhoz tartoztak. Ezek a társulások a mai napig működnek, tevékenységüket nehezíti, hogy egy-egy település gyakorta 4-5 ilyen társulás tagjaként nem képes hatékonyan részt venni azok különálló munkaszervezeteinek munkájában. A Békési Többcélú Kistérségi Társulás megfelelő keretet biztosít arra, hogy egyszerre több közfeladatot is ugyanazon szervezeti keretek között működtessenek a kistérséghez tartozó települési önkormányzatok, ezzel is racionalizálva kiadásait és enyhítve költségvetési gondjait. A Békési Kistérségen belül mindezekon kívül számos, egy-egy feladat ellátására szerveződő települési együttműködés van: ilyen jellegű feladatok az alapfokú oktatás, hulladékszállítás és kezelés, gyermekjóléti és családsegítő feladatok, orvosi ügyeleti rendszer stb..

Az intézkedés tartalma

A többcélú társuláson belül javasolt a fent említett ellátási területekhez kapcsolódó feladatok kistérségi, vagy mikrotérségi szintű megszervezése. A már meglévő konkrét feladatok köré szerveződő települési együttműködések – ha erre lehetőség mutatkozik – a racionális működés korlátai között tovább kell fejleszteni.

A szervezési feladatok végrehajtása közben szem előtt kell tartani az önkormányzati finanszírozás (pl. fejkvóta-rendszer, kiegészítő támogatások struktúrája stb.) várható alakulását, de semmiképpen nem célszerű kényszerű, a valós térstruktúrákat nem követő rendszerek mesterséges, nem fenntartható létrehozása.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés hatására a kisebb települések intézmény fenntartási gondjai oldódnak és racionalizálódik az egyes intézményi szolgáltatások területi lefedettsége és kihasználtsága. A racionalizálással elért megtakarítások a szolgáltatások színvonalának emelésére fordíthatók.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- Térségi szintű szolgáltatások beindítása és működtetése
- Integrált szolgáltatások kiegészítő infrastruktúrájának megteremtése

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok

- önkormányzatok által fenntartott intézmények
- Békési Többcélú Kistérségi Társulás

3.4. A térség belső közlekedési elérhetőségi viszonyainak javítása

Az intézkedés célja

- Javuljon a települések elérhetősége
- A hiányzó útkapcsolatok épüljenek ki
- Váljon biztonságossá és gyorsabbá a települések közötti alsóbb rendű utakon is a közlekedés
- Valósuljanak meg a települések közötti kerékpáros összeköttetések, alakuljon ki egy térségeket – ezen keresztül a megye turisztikai attrakcióit – összekötő kerékpárút-hálózat
- Válgják teljessé a térségen belüli tömegközlekedési kapcsolatrendszer, s az igazodjon a térségben élők mozgási irányaihoz és napi időfelhasználásához.

Az intézkedés indokoltsága

A térség úthálózatának minősége országos viszonylatban nem kielégítő, s megyei összevetésben sem tartozik a legjobbak közé. A Békési kistérség alsóbbrendű útjai rendkívül rossz, esetenként szinte járhatatlan állapotban vannak. Ennek következménye, hogy ezek az utak balesetveszélyesek és az indokoltnál alacsonyabb sebességet tesznek lehetővé. A kisebb települések gyorsabb elérhetőségét biztosító utak vagy hiányoznak, vagy komoly felújításra szorulnak. A rossz minőség utak mellett a tömegközlekedési eszközök (alapvetően a menetrend szerinti buszjáratok) rendszertelensége is megnehezíti a települések elérhetőségét így a lakosság más településen történő munkavállalását, illetve térségi szervezetté szolgáltatók (egészségügyi ellátás, oktatás stb.) igénybe vételét. Erőteljes hiányosság jellemzi a kerékpárút hálózatot. Itt elsősorban azokat a nem csak turisták által használt szakaszokat értjük, amelyeket gyakran munkába járásra használna a helyi lakosság.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedésen belül javasolt a térségben hiányzó települési kapcsolatok kiépítése. Emellett elengedhetetlen a települési útkapcsolatok minőségének javítása is. (A tervezett és 2010 elejéig be nem fejezett projektek listáját lásd előbb!)

A kistérség településeinek összefogásával javasolt tárgyalás kezdeményezése a térségben szolgáltató **Körös Volán Zrt-vel** a buszközlekedés szolgáltatásának racionalizálására, elsősorban a városokba történő ingázást lehetővé tevő járatok működtetésére vonatkozóan. A települések fizikai kapcsolatait megerősítendő javasolt tevékenység a kerékpárút kapcsolatok megerősítése, hiszen a hálózat egyben szolgálja a kerékpáron munkában járók és a térségi idegenforgalom érdekeit.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés várható hatásként megerősödnek a kistérség települései közötti fizikai kapcsolatok, amelyek elősegítik a települési együttműködések tartalmi komponenseinek megvalósulását (intézmények többcélú megállapodáson belüli működtetése és igénybe vétele) és a munkavállalók térségen belüli mozgását. A megvalósuló kerékpárútszakaszok egyaránt kiszolgálják a munkába járókat és a kerékpáros turistákat.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- A települések külterületén lévő hiányzó útkapcsolatok kiépítése
- A térség települései közötti úthálózat minőségének javítása
- A térségi települések közötti kerékpárút kapcsolatok kiépítése
- A térségi menetrendszerinti buszközlekedés szolgáltatásának racionalizálása a Körös Volán Zrt-vel együttműködve

Az intézkedésben érintettek

települési önkormányzatok

Körös Volán Zrt.

Békési Többcélú Kistérségi Társulás, Térségi Iroda

Békés Megyei Közútkezelő Kht.

3.5. Térségi informatikai hálózat kiépítése⁸

Az intézkedés célja

- Szolgáltató önkormányzatok kialakítása – Önkormányzati, hivatali hatékonyságnövelés
- Informatikai kultúra színvonalának fokozatos emelése
- Turisztika és településmarketing informatikai támogatása

Az intézkedés indokoltsága

A térség településein az informatikai ellátottság a szélessávú optikai gerinchálózat kiépítése nyomán számottevően javult az elmúlt években. A települések informatikai eszközökkel már felszereltek, van IT szakemberük, de nem szerveznek **belső (a Polgármesteri Hivatalok dolgozóit lefedő)** képzéseket és nincs kiforrott stratégiájuk sem az alkalmazást illetően.

Ugyanakkor az egyéni felhasználók száma még korlátozott és többnyire a fiatal korosztályra limitálódik. A háztartások is évről-évre **többet** használnak számítógépet **és ennek megfelelően vesznek igénybe egyre több, változatosabb internetes szolgáltatást.**

A vállalkozások körében (az 5 főnél többet foglalkoztatóknál különösen) **alapfelszereltség az internet kapcsolat, s a belső ügyintézés jelentős része már ezen bonyolódik.**

Minden település rendelkezik legalább egy e-Magyarország ponttal, ahol a lakosság szabadon (többnyire térítésmentesen) használhat számítógépet és internetet. Komoly figyelmet kell fordítani a lakosság ezirányú készségének emelésére.

Az intézkedés tartalma

Az informatikai felszereltséget egységesen magasabb színvonalra szükséges emelni a térségben, amivel az informatikai alapképzettség szintjének emelése kell, hogy párosuljon.

Folyamatosan bővíteni és modernizálni kell, az önkormányzatokon belül működő számítógépes állományokat. Szükséges a felhasználók képzésének megszervezése és lebonyolítása. Ugyanez vonatkozik általában a lakosságra is, hogy minél több háztartás érezze szükségét a PC használatának. Bővíteni szükséges a települési internet hálózatot, hogy minél több háztartás számára elérhetővé váljon a világhálóhoz szélessávon történő csatlakozás. A háztartások és az adminisztratív szervek informatikai fejlesztésével párhuzamosan azok **kapcsolatait is erősíteni kell, elsősorban az e-ügyintézés lehetőségének bővítésén keresztül.**

⁸ Az intézkedés kidolgozásánál figyelembevételre került a Békési kistérség Informatikai stratégiája, **KDBR Consulting Kft. 2005.**

Az intézkedés keretében frissíteni kell a Békési kistérség internetes honlapját és olyan tematikus linkeket, mint az idegenforgalmi szolgáltatások, ingatlankataszter, e-piacterek (amelyben termékek találhatnak piacra és vállalkozások partnerre). Össze kell kapcsolni a térségi és települési honlapokat, illetve kifelé nyitni a partner térségek (például KBC), testvértelepülések, pályázati partnerek felé is linkekkel. Célszerű volna egy folyamatosan frissített vállalkozói és szolgáltatói listát is üzembe helyezni, s azt térségi szinten karbantartani.

Az internetes honlapot folyamatosan karban kell tartani, hogy a térség aktualitásai is szerepeljenek rajta, mivel a térségben élők így tájékozódhatnak az őket érintő legfontosabb térségi szintű történésekről.

Az intézkedés várható hatása

Az intézkedés eredményeként növekszik az adminisztratív ügyintézés hatékonysága a települési önkormányzatoknál. Javul a számítógép-felhasználó adminisztratív dolgozók és általában a lakosság felhasználói készsége.

A települési és térségi internetes honlapok egyrészt a települési (térségi) aktualitásokról tájékoztatják a helyi lakosságot, ugyanakkor hatékony eszközei az ügyintézésnek, üzleti partnerkeresésnek, illetve legfőképpen a turisztikai kínálat kiajánlásának. A lakosság és a térségbe látogatók folyamatos tájékoztatást kapnak a településeken zajló fejlesztésekről, kulturális eseményekről. Az információs források hatékony kihasználásával javul a térség ismertsége és látogatottsága. Hatékonyabbá válik a térségi piac és a vállalkozói partnerkeresés.

Az intézkedés keretében támogatható tevékenységek

- A települési önkormányzatok informatikai fejlesztése és a hálózat bekapcsolása az ügyintézés rendszerébe
- Az informatikai eszközök használatának terjesztése a lakosság körében

Az intézkedésben érintettek

- települési önkormányzatok
- térségi szolgáltató iroda
- képzési intézmények
- vállalkozások

Felhasználható források

Fejlesztési források

ÚMFT

GOP - Gazdaságfejlesztési Operatív Program

A kutatásfejlesztési és innovációs kapacitás, aktivitás és együttműködés növelése

A vállalati kapacitások komplex fejlesztése

Az üzleti környezet fejlesztése

A kkv-k finanszírozási forrásokhoz való hozzáféréseinek elősegítése

DAOP – Dél-Alföldi Operatív Program

1. Prioritástengely – Regionális gazdaságfejlesztés

- Regionális gazdasági hálózatok, klaszterek, együttműködések fejlesztése, vállalkozások közös, hálózatos beruházásai
 - Üzleti infrastruktúra, regionális és helyi fejlesztések ösztönzése
 - Üzleti és piacfejlesztési tanácsadás nyújtása, befektetés-ösztönzés, régiómarketing
2. prioritástengely – Turisztikai célú fejlesztések
- „Dél-Alföld Spa” egészségturisztikai létesítmények komplex fejlesztése
 - Kulturális és szellemi értékekre épülő turizmus
 - Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM)
 - Vonzerőkhöz kapcsolódóan a szálláshelyek mennyiségi és minőségi fejlesztése
3. Prioritástengely – Közlekedési infrastruktúra-fejlesztések
- A kistérség közötti elérhetőség feltételeit javító infrastrukturális beruházások
 - Közösségi közlekedés korszerűsítése
 - A logisztikai beruházásokhoz kapcsolódó közötti infrastruktúra fejlesztése
 - Kerékpárút-hálózat építése
 - Belterületi közúthálózat fejlesztése
4. Prioritástengely – Humáninfrastruktúra fejlesztések
- Egészségügyi ellátás korszerűsítése
 - Közoktatási intézmények infrastruktúrájának fejlesztése, rekonstrukciója, korszerűsítése
 - Társadalmi befogadást és részvételt támogató infrastruktúra-fejlesztés
 - Közintézmények akadálymentesítése
5. Prioritástengely – Térségfejlesztési akciók
- Integrált, szociális jellegű városrehabilitáció
 - a. Közterületek kialakítása
 - b. Közintézmények felújítása
 - c. Kulturális, szabadidő és sport-létesítmények kialakítása
 - d. Többlakásos lakóépületek közös részeinek felújítása
 - e. Nem mezőgazdasági típusú csapadék és belvíz-elvezetés
 - f. Közbiztonság javítását és a bűnmegelőzést elősegítő építészeti megoldások, fejlesztések
 - Városközpontok rehabilitációja
 - a. A leromlott állapotú terület helyreállítása és a szennyezett terület kármentesítése
 - b. Közterületek kialakítása és felújítása
 - c. Épületek (helyiségek) felújítása a gazdasági és társadalmi tevékenységek kiszolgálására
 - d. A történelmi és kulturális örökség megőrzése, fejlesztése
 - e. Kulturális célú, nagy értékű műemlék épületek felújítása, revitalizációja
 - f. Közbiztonság javítását és a bűnmegelőzést elősegítő építészeti megoldások, fejlesztések

- g. KKV-k által üzemeltetett üzletek, kereskedelmi egységek, valamint non-profit szervezetek támogatása
- h. Kulturális, szabadidő és sport-létesítmények kialakítása
- i. Nem mezőgazdasági típusú csapadék és belvív-elvezetés
- Környezeti értékeink védelme, környezetbiztonság
 - A települési szilárdhulladék-lerakók rehabilitációja
 - Nem mezőgazdasági típusú csapadék és belvív-elvezetés
 - A 2000 LE alatti agglomerációk és települések szennyvízkezelése
 - A régiók vizeinek speciális gazdasági hasznosítását célzó fejlesztési akciók
 - Vizeink mennyiségi és minőségi védelme intézkedés regionális jelentőségű vízvédelmi területeken

TÁMOP – Társadalmi Megújulás Operatív Program

TIOP – Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program

KEOP – Környezeti és Energetikai Operatív Program

KÖZOP – Közlekedési Operatív Program

EKOP – Elektronikus Közigazgatás Operatív Program

ÁROP – Államreform Operatív Program

ÚMVP

I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

- 111. intézkedés Szakképzés, kommunikációs tevékenység, innováció
- 112. intézkedés Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- 113. intézkedés Gazdaságátadási (korai nyugdíjba vonulási) támogatás
- 114. intézkedés Tanácsadó szolgáltatás igénybevétele
- 115. intézkedés Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 121. intézkedés A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése
- 122. intézkedés Az erdők gazdasági értékének javítása
- 123. intézkedés A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése
- 124. intézkedés Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 125. intézkedés A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra javítása és fejlesztése
- 126. intézkedés Természeti katasztrófák megelőzése / katasztrófák utáni helyreállítás (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 131. intézkedés A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 132. intézkedés A mezőgazdasági termelők élelmiszer-minőségi rendszerekben való részvételének támogatása (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 133. intézkedés Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 141. intézkedés A szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása
- 142. intézkedés Termelői csoportok létrehozásának támogatása

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

- 211. intézkedés KAT hegyvidéki területek (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 212. intézkedés A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági
- 213. intézkedés Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK Irányelvhez kapcsolódó kifizetések
- 214. intézkedés Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések
- 215. intézkedés Állattjóléti kifizetések (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 216. intézkedés Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás
- 221. intézkedés Mezőgazdasági földterület első erdősítése
- 222. intézkedés Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken
- 223. intézkedés Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése
- 224. intézkedés Natura 2000 kifizetések (az ÚMVP keretében nem kerül finanszírozásra)
- 225. intézkedés Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 226. intézkedés Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése
- 227. intézkedés Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás

III. tengely A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

- 311. intézkedés Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás
- 312. intézkedés Mikrovállalkozások létrehozásának és működtetésének támogatása
- 313. intézkedés Turisztikai tevékenységek ösztönzése
- 321. intézkedés A gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások
- 322. intézkedés A falvak megújítása és fejlesztése
- 323. intézkedés A vidék örökségének védelme és fenntartható fejlesztése
- 331. intézkedés Képzés és tájékoztatás
- 341. intézkedés Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása

IV. tengely: Leader

A IV. Intézkedéscsoport célterületei a következők:

1. A helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósítása;
 2. Térségek közötti és nemzetközi együttműködések;
 3. Helyi akciócsoportok működtetése, készségek elsajátítása, a térség élénkítése
- 411 intézkedés Versenyképesség
 - 412 intézkedés Környezet/földgazdálkodás
 - 413 intézkedés Életminőség/diverzifikáció
 - 421 intézkedés Együttműködés
 - 431 intézkedés Működési költségek, készségek elsajátítása, ösztönzés

DECENTRALIZÁLT FORRÁSOK

TRFC – Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat (2004-től folyamatos)

TEKI – Területi Kiegyenlítést Szolgáló Önkormányzati Fejlesztések Támogatása (1996-tól folyamatos)

CÉDE – Céljellegű Decentralizált Támogatás (1998-tól folyamatos)

LEKI – Leghátrányosabb Helyzetű Kistérségek Felzárkóztatásának Támogatása (2006-tól folyamatos)

TEUT – Települési és Önkormányzati Szilárd Burkolatú Belterületi Közutak Burkolatfelújításának Támogatása (2005-től folyamatos)